

SEFFAFLIK

Gündem

Sayı: 4 / Ekim - Aralık 2012

www.seffalik.org

Kentsel Dönüşüm ve

Şeffaflık

**Şeffaflık, Katılımcılık, Hesap Verilebilirlik Ekseninde
Kente Müdahaleler ve Kentsel Dönüşüm**

Şeffaflık Derneği alışanları olarak hazırladığımız bu dergiyi, şeffaflık talebimizi sürekli gündemde tutmak ve mesajımızı daha fazla insana ulaştırmak amacıyla hayata geçirdik.

Bu dergi, üç bileşeni olan bir görünürlük projesinin parçası. Üç ayda bir sizlerle buluşturacağımız bu dergiye ek olarak, her hafta Salı günü 16:30-17:00 saatleri arasında 94,9 Açık Radyo'da Şeffaf Gündem isimli bir program yapıyoruz. Ayrıca yıl içerisinde, kapak konusu olarak seçtiğimiz konularla ilgili kapsamlı toplantılar da düzenleyeceğiz.

Nihai amacımız, mevcut kaynaklarını doğru kullanan, karar alırken vatandaşa danışan, bilgiyi gizlemeyen açık bir demokrasi ve adaletli bir şekilde kalkınan bir ekonomi; aracımız ise şeffaflık ve hesap verebilirliği toplumun her kesiminden yükselen güçlü bir talep ve sürekli gündemde olan bir konu haline getirmek.

Bu projeyi hayata geçirmemize sağladıkları finansal destek ile imkan sağlayan **İsveç ve Hollanda Başkonsoloslukları'na** teşekkür ederiz.

Değerli Şeffaflık dostları,

Sözcük dağarcığımızı yeni yeni giren kentsel dönüşüm, toplumsal, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla hayatımızı uzunca bir süre etkileyecek gibi görünüyor. Ve bizim derdimiz yine, her toplumsal olay gibi bu sürecin de açık, şeffaf ve hesap verebilir yöntemler ile yürütülüp yürütülmediği noktasındadır.

Tam da biz Şeffaf Gündem dergimizin dördüncü sayısını kentsel dönüşüm konusuna ayırmışken, ülkemizde bir çoğumuzu yakından ilgilendirecek yeni ve topyekun bir "Kentsel Dönüşüm" süreci başlıyor. Kentsel Dönüşüm'ün ilk kazması vurulurken, tüm kuşularımızı doğrularcasına bu konuyla ilgili bir çok husus da, katılımçılık, şeffaflık gibi ilkelerle birlikte toz toprağın arasında kalmış gibi. Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Yasası'na ilişkin eleştirel bir bakışı dergimizin sayfalarında göreceksiniz. Her ne kadar büyük bölümü deprem riski altında olan ülkemizde, her afette gördüğümüz manzaraların tekrarlanmaması ve daha fazla can ve mal kayıplarının yaşanmasının önüne geçilmesi için tüm önlemlerin alınması ve kentlerimizdeki afete karşı dayanaksız yapıların güvenli hale getirilmesi yolunda kesin adımlar atılması şart olsa da, olan bitene ilişkin yine fazla bir açıklık yok, olacaklara ilişkin açıklananlar ise kaygı verici. Yasanın ruhunda inşaat sektörünün canlandırılmasına ilişkin izler olduğuna dair iddialar ise işin tuzu biberi sanki.

Aslında sözkonusu yasayla sınırlı olmayan kentsel dönüşüm tecrübelerine geçtiğimiz yıllardan itibaren şahit oluyoruz. Ve, kötü kader gibi her defasında bu süreçler, dünyadaki iyi örneklerden gördüğümüz üzere işleyişin en temel öğelerinden olması gereken katılımçı, şeffaf ve hesap verebilir bir planlama ve düzenleme olmadan ilerlemekte. Sulukule, Başbüyük, Tarlabası, vb gibi örneklerden görüldüğü üzere, süreç rant üreten bir şekilde ilerleyerek son tahlilde adaletsizlikler yaratmakta, sürece dahil edilmeyen mağdurlar ise mecburen aktivist haline gelerek marjinal diye nitelendirilmektedir.

Kentsel dönüşümde önemli bir rol oynayan ve son yıllarda tek bir elden çıkmışcasına kentlerimize damgasını vuran TOKİ ise başlıbaşına bir vaka niteliğinde. Kamu harcaması gerektiren işlemlerin diğer işlemlerden ayrılması ilkesine bizatihi aykırılık teşkil eden TOKİ, imar düzenlemelerinden, inşaat ve dağıtma aşamalarına kadar sürecin her adımında tek başına hareket edebilen ve yasal altyapısını oluşturmaktan, buna göre ihale yapıp, denetimine kadar ayrılması gereken bir çok görevi içerisinde barındıran bir niteliktedir. Ayrıca belli bir istisna dışında neredeyse dışarıdan denetlenemez bir kurum halinde bulunan TOKİ'nin kentsel dönüşüm sürecinde oynadığı rol, bu vesileyle bir kere daha önem kazanıyor.

Öte yandan halkın karar verme sürecine katılabildiği daha demokratik yönetimler, kentleşme konusunda adaletli bir politika ve tarihsel ve doğal alanlarıyla daha yaşanabilir alanlar en temel haklarımızdan biri olması dolayısıyla, aslında mümkün olmalı, değil mi?

Aydınlık günler dileklerimizle,

E. Oya Özarslan

1
**Başkanın
Mesajı**

E. Oya Özarslan

5
**Türkiye'nin
Şeffaf Gündemi**

7
**Dünyanın
Şeffaf Gündemi**

10
**Haber Dosyası
Bilgiye Erişim Hakkı Gününüz
Kutlu Olsun!**

Yazan: Hande Özhabes

14
**Haber Dosyası
Olimpiyat Oyunlarında
Dürüstlük**

Yazan: Sylvia Schenk
Çeviren: Murat Can Tonbil

Kapak Konusu: Kentsel Dönüşüm ve Şeffaflık

22

**Şeffaflık ve Hesap
Verebilirlik Ekseninde
Kentsel Dönüşüm
Projeleri**

Yazan: Pelin Erdoğan

32

**"Afet Riski Altındaki
Alanların Dönüştürülmesi"
Yasası'na Eleştirel
Bir Bakış**

Yazan: Dr. Ahmet Kıvanç

26

**Kenti dönüştürürken
hukuku iğdiş etmek**

Yazan: Cihan Uzunçarşılı Baysal

36

**Röportaj:
Korhan Gümüş**

Kentin Hikayesi:
Metropolitika

30

**Röportaj:
Selami Özçelik**

**"TOKİ'nin projelerinden
uygulama aşamasında
haberimiz oluyor"**

16

Rapor Tanıtımı
OECD Yabancı Kamu
Görevlilerine Verilen Rüşvetin
Önlenmesi Sözleşmesi
ilerleme raporu yayınlandı

Yazan: Gökhan Er

46

Yaşam
Röportaj:
Ceren Suntekin
"Kenti insandan ayrı
düşünemeyiz"

52

**Yolsuzlukla Mücadelede
İyi Örnekler**
Yolsuzlukla Mücadele'ye
adanmış bir hayat:
Jeremy Pope

Yazan: Gökhan Er

Şeffaflığı Destekliyorum (Reklam İndeksi)

KPMG	4
PWC Türkiye	9
BENER LAW OFFICE	13
HERGÜNER / BİLGEN / ÖZEKE	35
ERNST & YOUNG	43
AKUĞUR HUKUK BÜROSU	54

Şeffaflık Derneği Adına Sahibi
E. Oya Özarslan

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Hande Özhabaş

Editör
Murat Can Tonbil

Katkıda Bulunanlar
Dr. Ahmet Kıvanç
Burak Sarı
Cihan Uzunçarşılı Baysal
Elisa Stoye
Gökhan Er
Pelin Erdoğan

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Burhan Şenatalar
Prof. Dr. Ömer Faruk Gençkaya
Prof. Dr. Ali Çarkoğlu
Yiğit Aksakoğlu
Deniz Mukan

Dergi Tasarımı
Tuncay Köksal

Baskı&Cilt
Linomat Ofset San. ve Tic. Ltd. Şti.
Seyrantepe Oto San. Sit.
Yıldız Sok. No: 19
Tel: 0212 325 33 66

Yönetim Adresi
Şeffaflık Derneği
19 Mayıs Mahallesi
Operatör Raif Bey Sokak
Niyazi Bey Apt No:30 D:5
Şişli, İstanbul

Tel: (0212) 240 52 81
Faks: (0212) 240 52 81

www.seffaflik.org
www.seffafgundem.org
editor@seffaflik.org

Yayın Türü
Yaygın, süreli 3 aylık bülten.
Şeffaf Gündem dergisi Şeffaflık
Derneği'nin üç ayda bir yayınlanan
yayın organıdır.
1000 adet basılır, ücretsiz olarak
dağıtılır.

Fotoğraf ve bilgilerin kullanım hakkı
Şeffaf Gündem Dergisi'ne aittir,
kaynak gösterilmeden alıntı
yapılamaz.

KPMG

cutting through complexity

Şeffaflığı Destekliyoruz

We Support
Transparency

kpmg.com.tr

AFAD baskını

Van'da yaşanan depremlerin ardından evleri hasar gören vatandaşlar için yeni konut ve hasarlı konut tamirati kapsamında yapılan başvurular sırasında rüşvet alındığı yönündeki şikayetler sonucunda Van Cumhuriyet Başsavcılığı harekete geçti.

Van Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatı üzerine polis ekipleri, AFAD çalışanlarının evlerine, AFAD Van İl Müdürlüğü binasına ve müracaat alındığı konteynirlara baskın düzenledi. Baskın yapılan bölümlerdeki tüm belgeler tek tek incelendi. Baskın sonrasında göz altına alınan 10 kişi Emniyetteki işlemlerinin ardından adliyeye sevk edildi.

Fotoğraf: birgun.net

İzmir Belediyesi yolsuzluk davasında tutuklu sanık kalmadı

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde yolsuzluk iddialarıyla açılan davanın tek tutuklu sanığı genel sekreter Pervin Şenel Genç'in tahliyesine karar verildi. Genel Sekreter Pervin Şenel Genç'in mevcut delil durumu ile beklenen raporların henüz gelmemesi nedeniyle tahliye edilememiştir.

Son tahliyeyle beraber 130 sanıklı davada tutuklu sanık kalmadı.

Futbol'da şike davasında son durum

Futbolda şike iddiaları kapsamında aralarında Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım'ın da bulunduğu 4'ü tutuklu 93 sanık hakkında açılan dava da karar aşamasına gelindi. "Şike, teşvik ve örgüt kurmak"tan suçlu bulunan Aziz Yıldırım toplam 6 yıl 3 ay hapis cezası aldı. Yıldırım " tutuklulukta geçen süre" göz önüne alınarak tahliye edildi. Ancak yargıtayın mahkûmiyet kararını onaması halinde yeniden cezaevine girmesinin olası olduğu söylenmekte. Diğer tutuklu sanıklar Olgun Peker, İlhan Ekşioğlu ve Yusuf Turanlı'nın da tahliye edilmesi ile birlikte davada tutuklu sanık kalmadı.

İlaç sektöründe yolsuzluk iddiaları

İlaç sektöründeki rüşvet çarkına dev soruşturma başlatıldı. 50 hastane ve 12 büyük ilaç şirketinde yoğunlaşan araştırmalarda rüşvetin belgeleri de ilk kez ortaya çıktı. 20 doktor ifadeye çağırıldı. Ayrıca, Adana Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde tefecilerin sağladığı finans kaynağı ile yolsuzluk yaparak devleti 8 milyon 748 bin lira zarara uğrattıkları, Adana Demirspor Kulübü'nün eski Başkanı ve bir medikal şirketi sahibi Bekir Çınar'ın da intihar etmesine yol açtıkları öne sürülen, 73 sanığında yargılanmasına devam edildi.

Tıp öğrencisine yolsuzluk dersi!

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), sağlık alanında yaşanan usulsüzlüklerde tespit ettiği ilaç-doktor-eczacı yolsuzluk üçgenine karşı çözümü eğitimde buldu.

SGK, eczacılık ile tıp fakültelerinde okuyan son sınıf öğrencilerine, çalışmak istedikleri alanda yapılan usulsüzlükler sonucunda uygulanan yaptırımları anlatan eğitim programları düzenlemeye karar verdi.

Bu yolla, okullarından mezun olup göreve başlayacak ya da kendi eczane veya sağlık kurumunu kuracak öğrenciler, mesleklerine başlamadan önce usulsüzlük halinde karşılaşacakları cezaları öğrenmiş olacaklar. Ayrıca SGK, yolsuzlukların önüne geçebilmek için sosyal güvenlik denetmenleri kadrosuna bu yıl 469 yeni denetmen daha ekleyecek. Böylece SGK'nın elindeki denetim ekibi 1.029'dan 1.500'e çıkacak.

Evren ve Hesapverebilirlik

12 Eylül darbesi davasının sanıkları Kenan Evren ve Tahsin Şahinkaya 'nın mal varlıklarını araştırarak, mahkemeye gönderen Mali Suçları Araştırma Kurumu 'nun (MASAK) raporu hesapverilebilirlik adına tartışmalara neden oldu.

MASAK, 1980 ile 2000 yılları arasındaki dökümlere ulaşamazken, gerekçe olarak "2001'den öncesi, bilgisayar kayıtlarına geçmediği için araştırmalarımız devam etmektedir." denildi.

Son 10 yıl içindeki mal edinimlerinin bazılarının yanına kırmızı kalemle "olağan dışı" notu düşen Masak açıklaması kamoyunda tartışma yarattı.

Fotoğraf: ntvmnbc.com

Yeni Yasama Yılı'nın ilk "ricası"

TBMM Genel Kurulu'nda tezkere görüşmeleri sırasında, AK Parti Adıyaman Milletvekili Muhammed Murtaza Yetiş'in Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer'den isteği yeni yasama yılının objektiflere takılan ilk 'rica'sı olarak kayıtlara geçti.

Fotoğraf: sozcu.com.tr

Muhbire rekor ödül

İsviçre bankası UBS'de yıllardır süren vergi kaçakçılığı, bankanın eski bir çalışanın vergi kaçırmayı teşvik eden sistemle ilgili detayları yetkililere bildirmesi ile gün yüzüne çıktı. Eski USB çalışanı hükümete yapmış olduğu bu muhbirlik sonucu 104 milyon Dolarlık ödüle sahip oldu. Bu ödül hükümete muhbirlik (whistleblower) yapan birine şu ana kadar verilen en büyük ödül oldu.

Yolsuzluk karşıtı aktiviste yolsuzluk soruşturması

Rusya'da yolsuzluk karşıtı hareketin önde gelenlerinden blogger Alexei Navalny, yeni bir yolsuzluk davası ile karşı karşıya. Navalny, 2009 yılında Kirov Valisi danışmanı olduğu dönem içerisinde, "devlet malını çalmakla" suçlanıyor. Dava sonuçlanana kadar yurtdışına çıkış yasağı getirilen Navalny'nin suçlu bulunması durumunda 10 yıl hapis cezasına mahkum olabileceği söylenmekte. Daha önce de benzer suçlamalara maruz kalan Navalny mahkeme kararı sonucunda suçsuz bulunmuştu.

Brezilya'da yüzyılın davası

Brezilya'da 2005 yılındaki Lula da Silva hükümetini zor durumda bırakan yolsuzluk olaylarıyla ilgili 38 kişinin yargılanmasına başlandı. Yüksek Mahkeme'de görülen davada sanıklara yöneltilen suçlama ise, iktidardaki İşçi Partisi'nin politikalarını desteklemek için kamu bütçesinden ödemeler yapmak.

Eski lider Lula da Silva, skandalın ortaya çıkmasının ardından sonra böyle bir oluşumdan haberi bulunmadığını söylemişti.

Brezilya kamuoyunda yüzyılın davası olarak nitelendirilen dava, uzmanlara göre, hem Lula da Silva'nın, hem de Brezilya'nın yolsuzlukla olan mücadelesinde bir gösterge olacak.

İsrail tarihinde bir ilk

İsrail tarihinde eski bir başbakana karşı açılan ilk dava olması dolayısıyla dikkatleri üzerine toplayan Ehud Olmert'in yolsuzluk davasında karar açıklandı. Olmer üç suçlamadan sadece birinden suçlu bulundu. Daha önce ABD'li işadamı Morris Talanski'nin İsrail'deki şirketlerini tanıtmaya karşılığında rüşvet aldığı ve yurtdışı gezilerinde aynı hizmet için birden fazla fatura kestiği nedeniyle suçlanmıştı.

Eski Başbakan, ticaret bakanlığı yaptığı dönemde de eski başbakanı Uri Geller'e haksız menfaat sağlayarak görevini kötüye kullanmak suçundan hüküm giymişti.

Büyük şirketler merceğe altında

Uluslararası Şeffaflık Örgütü dünyanın en büyük şirketlerinin mali işlemlerini merceğe altına aldığı yeni bir rapor yayınladı. Değerlendirmede en kötü notu Çinli şirketler alırken, en iyi not Norveç'e ait.

Araştırma, Forbes Dergisi'nin dünyanın en büyük 105 şirketini içeren listesi üzerinden

yaşandı. Değerlendirme kriteri olarak, şirketlerin iş ilişkilerinin malî hacmine ve ödedikleri vergiye dair herhangi bir bilgilendirme yapıp yapmadıklarına ve nasıl bir yolsuzlukla mücadele programı yürüttükleri gibi kriterler göz önüne alındı.

Google Şeffaflık Raporunu yayınladı

İnternetin en çok kullanılan arama motoru Google, altı aylık beşinci raporunu yayınladı. Raporunda dikkat çeken nokta birçok hükümetin Google'dan Youtube gibi sitelerde yer alan "sakıncalı" siyasi içeriğin kaldırılmasını talep etmesi.

Konuyla ilgili açıklama yapan Google Üst düzey politika analisti Dorothy Chou, "Daha önce olduğu gibi bu yıl da yine siyasi görüş bildiren içerikleri kaldırmamız istendi. Bu endişe verici bir durum zira hem ifade özgürlüğü riske giriyor hem de bu talepler asla düşünemeyeceğiniz Batılı demokrasilerden geliyor" dedi.

Eylül ayı itibarıyla "Müslümanların masumiyeti" adlı film dolayısıyla, Afganistan, Bangladeş ve Pakistan YouTube'u yasaklarken, Rusya, Suudi Arabistan ve Kırgızistan da websitesini yasaklayabileceğini söyledi.

Şeffaflığı destekliyoruz

We support transparency

Değer katan deneyim
30 yıldır Türkiye'de

pwc

PwC Türkiye

PwC, tüm dünyada en üst düzey sektör uzmanlığı ile sunduğu denetim, vergi ve danışmanlık hizmetleri ile müşterilerine aradıkları değeri katar.

158 ülke 169.000'i aşkın çalışanı ile PwC yeni bir yaklaşım ve pratik tavsiyeler üretmek üzere müşterileri ile düşünce, deneyim ve çözüm önerilerini paylaşır.

PwC 1981'den bugüne 30 yıldır faaliyet gösterdiği Türkiye'de, İstanbul'da iki, Ankara'da, Bursa'da ve İzmir'de birer ofis olmak üzere toplam 5 ofiste, yaklaşık 1.250 kişilik profesyonel kadrosu ile Türk iş dünyasının aradığı değeri yaratmak için hizmet sunmaktadır.

Bilgiye Erişim Hakkı Gününüz Kutlu Olsun!

Yazan: Hande Özhabeş

Tıpkı 10 Aralık Dünya İnsan Hakları günü veya 9 Aralık Dünya Yolsuzlukla Mücadele Günü gibi bilgiye erişim hakkının da kutlandığı bir gün var: 28 Eylül Dünya Bilgiye Erişim Hakkı Günü! Bilgiye erişim taleplerini daha yüksek sesle duymaya başladığımız son zamanlarda hem dünyada hem de Türkiye’de heyecan verici gelişmeler oluyor. Bunlar arasında belki de en önemlisi Açık Devlet Ortaklığı.

Dünya Bilgiye Erişim Hakkı Günü

28 Eylül’ün bilgiye erişim hakkı günü olarak kutlanması fikri, ilk kez 2002’de Bulgaristan’ın Sofya kentinde bilgiye erişim hakkı savunucularının bir araya geldiği uluslararası bir toplantıda ortaya çıktı. Tüm dünyada bilgiye erişim hakkına adanan bir gün olması önerisini getiren hak savunucuları, insanların bilgi edinme hakları konusundaki farkındalıklarının artmasını hem de bu hakkın temel bir insan hakkı olarak tanınmasını amaçladılar.

Toplantıda bilgiye erişim hakkının üzerinde uzlaşıldığı temel prensipleri şöyleydi:

- Herkesin bilgiye erişim hakkı vardır.
- Bilgilerin açık olması kural, gizlilik ise istisnadır.
- Bu hak tüm kamu kurumları için geçerlidir.
- Herkes basit prosedürlerle, hızlı ve özgürce bilgiye erişebilmelidir.
- Kamu görevlilerinin bilgi talebinde bulunan vatandaşlara yardım etme sorumluluğu vardır.
- Bilgiye erişim talepleri reddedildiğinde sebepleri de açıklanmalıdır.

- Kamu yararı gizlilikten üstün tutulmalıdır.
- Erişimi engellenen herkesin temyiz hakkı vardır.
- Kamu otoriteleri kamuyu ilgilendiren temel bilgileri talep edilmeden paylaşmalıdır.
- Bilgiye erişim hakkı bağımsız bir otorite tarafından güvence altına alınmalıdır.

Bilgiye erişim hakkı son yıllarda giderek artan bir talep haline geldi. Vatandaşlar artık sadece kamu hizmetlerinden yararlanmak istemiyor, bu hizmetlerin nasıl sunulacağı konusunda da söz sahibi olmak istiyorlar. Daha iyi bilgilendirilmiş vatandaşlar hem kendilerinin hem de toplumun çıkarlarına dair daha bilinçli seçimler yapabiliyor. Ortak sorunların çözümüne kendilerini dahil eden yönetimlere güven artıyor.

Giderek artan bilgiye erişim talebi hükümetler tarafından da duyuluyor. Bir çok ülkede yasalaşan bilgi edinme hakkı kanunları gibi uluslararası alanda da sivil toplum kuruluşlarının baskısı ile hükümetleri daha açık olmaya teşvik eden adımlar atılmaya başlandı. Bunlar arasında en önemlilerinden biri Open Government Partnership. (Açık Devlet Ortaklığı)

Açık Devlet Ortaklığı- Open Government Partnership (OGP)

OGP Eylül 2011'de 8 ülke (Brezilya, Endonezya, Meksika, Norveç, Filipinler, Güney Afrika, İngiltere ve ABD) ve 9 sivil toplum kuruluşunun girişimiyle hayata geçirildi. O zamandan beri Türkiye dahil 57 ülke bu girişime katıldı.

OGP, hükümetleri daha açık olmaya çağıran küresel bir inisiyatif. Vatandaşların daha şeffaf, daha etkin ve daha hesap verebilir yönetim talepleri karşısında, çözüm önerisi getiren bir girişim. Katılan ülkelerin yönetimlerini, siyasi sorumluluk almaya ve sivil toplum ile işbirliği yapmaya davet ediyor. Daha önemlisi,

hükümetlerden şeffaflığı artırmak, yolsuzlukla etkin mücadele etmek ve daha iyi yönetim için yeni teknolojileri kullanmak konusunda somut taahhütler bekliyor. OGP üyesi olmak için minimum kriterler: devletin üst kademelerinin açık devlet ilkesine bağlılıklarını deklere etmesi, kamuoyuna danışılarak oluşturulacak bir eylem planı ve uygulamaya dönük bağımsız raporlamanın kabul edileceğine yönelik anlaşma.

Eyleme yönelik bu yaklaşım, OGP'nin sadece iyi niyetlerin havada uçtuğu bir başka uluslararası girişim olmayacağı umudunu yaşatıyor. Aynı zamanda yürütme kurulunda hükümet temsilcileri ve sivil toplum kuruluşlarının eşit sandalye sayısına sahip olmasıyla da bir fark yaratıyor.

OGP'nin ilk yıllık toplantısı 17-18 Nisan'da Brezilya'da gerçekleşti. Açılış konuşmasını yapan Hillary Clinton, şeffaflık ve yolsuzlukla mücadele arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak, katılan tüm ülke hükümetlerinin insanlara daha açık bir yönetim ve hesap verebilir olma sözü verdiğini söyledi. Türkiye dahil OGP'ye katılan tüm ülkeler daha açık bir yönetim için taahhütlerini ve eylem planlarını sundular. Bundan sonra her hükümet, taahhütlerini yerine getirip getirmediğine yönelik bir rapor sunacak ve buna göre her sene bir karne alacak.

İhtiyaçlar, yaratıcılık ve teknoloji ile birleştiğinde...

OGP'nin hayata geçtiği Eylül 2011'den bu yana yaratıcılığı ve teknolojiyi buluşturan birçok uygulama dünyanın çeşitli yerlerinde hayata geçmeye başladı. Brezilya'da kamu harcamaları 24 saat içinde online olarak yayınlanıyor. Şili'de seçmenler soruyor, politikacılar seçim kampanyalarını finanse eden bağışları raporluyor. İngiltere'de hastaneler kalp ameliyatı başarı oranlarını yayınlıyor. Su kaynaklarının kıt olduğu Tanzanya'da, vatandaşlar su

kesintilerini bildiriyor, yetkililer anında yanıt veriyor, sorunu gideriyor. New York'ta vatandaşlar kameraları ve cep telefonları ile sokaktaki problemleri bildiriyor ve belediyenin cevabını online olarak takip edilebiliyor.

Her ülkenin ihtiyacı farklı ancak yaratıcı fikirler teknoloji ile birleştiğinde, bilginin gücü ortaya çıkıyor. Suç oranları azalıyor, sağlık sistemi iyileşiyor, sular akıyor, vatandaşların devlete duyduğu güven artıyor, yolsuzluklar azalıyor.

Türkiye'nin Taahhütleri

Türkiye'de Nisan ayında Brezilya'da eylem planını sunan ülkeler arasında. Türkiye'nin eylem planı iki amaç üzerinde şekilleniyor. Bunlar daha fazla bilgi paylaşma ve karar alma süreçlerine katılımı arttırma. Türkiye bu süreçte 4 adet internet portalı kurmayı taahhüt ediyor.

www.seffaflik.gov.tr

Bu portalda şeffaflık, dürüstlük, hesap verebilirlik ve yolsuzlukla mücadele alanında hükümetin stratejisi, hayata geçirdiği projeler, yasal düzenlemeler, imzacısı olduğumuz uluslararası anlaşmalar yer alacak. Bununla amaçlanan taslak kanunlar hakkında vatandaşlardan görüş almak ve bunların uygulamasına yönelik geri bildirim mekanizmasını çalıştırmak, böylece hükümetin bu alanda yaptığı çalışmalar konusunda vatandaşlara düzenli bilgi akışı ve katılım sağlamak.

Kamu harcamalarında şeffaflık

www.harcama.gov.tr

Hükümetin taahhütlerinden birisi de kamu harcamalarını entegre tek bir internet portalı üzerinden kolay ulaşılır ve anlaşılır bir şekilde kamu ile paylaşmak.

Yasama süreçlerine halkın katılımı

www.yasama.gov.tr

Yasama süreçlerine vatandaşların, iş dünyasının ve diğer ilgili grupların katılımını sağlamak için oluşturulacak bu internet portalı sayesinde, hükümetin gündeminde olan kanun ve yönetmelikler hızlı, kolay anlaşılır ve ulaşılır bir şekilde yayınlanacak. Bu grupların katılımı ve katkıları oluşturulacak bloglar aracılığıyla teşvik edilecek.

Elektronik Kamu İhale Platformu

Son bir kaç yıldır gündemde olan elektronik ihale sistemi, OGP'ye sunulan son taahhüt. İlk olarak tıbbi araçların ve genel tüketim mallarının alımına dair ihalelerde test edilecek bu sistem, daha sonra tüm ihalelere yaygınlaştırılacak. Bu sistem sayesinde ihalelerin teklif ve değerlendirme süreçleri elektronik ortamda yapılabilecek. Sistemin tüm sektörlerde hayata geçirilebilmesi için gerekli yasal ve idari düzenlemeler de süreç içinde gerçekleştirilecek.

Türkiye'nin OGP'nin Brezilya'daki ilk yıllık toplantısında, gerçekleştirmeyi kamuoyuna fazla duyurmadan sessiz sedasız taahhüt ettiği bu fikirler oldukça heyecan verici. Fikirler çok orijinal değil. Örneğin 2002'den bu yana Publish What You Pay (Harcadığını Yayınla) isimli küresel sivil toplum platformu hükümetleri harcamalarını şeffaf bir şekilde yayınlama çağrısı yapıyor. Ancak Türkiye için yeni gelişmeler.

Bir sonraki OGP yıllık toplantısına kadar hükümet tarafından bu konularda somut adımlar atılacak. Ancak tüm bu süreçlerde kamuyu sürekli bilgilendirmesi ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket etmesi gerekiyor.

OGP hakkında bilgiye <http://www.opengovpartnership.org/> adresinden ulaşabilirsiniz.

Bilgiye Erişim Hakkı Gününüz Kutlu Olsun!

Şeffaflığı Destekliyoruz

We Support Transparency

||| **BENER LAW OFFICE**

"Our clients' success defines ours"

www.bener.av.tr

Olimpiyat Oyunlarında Dürüstlük

Yazan: Sylvia Schenk

Çeviren: Murat Can Tonbil

Kurallara uy, sıkı çalış ve adil oyna. Bu üç basit düstur hem olimpiyatların, hem de yolsuzluk karşıtı hareketin temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple genç insanların spor ve olimpiyat ruhu üzerinden "dürüstlüğe" teşvik edilmesi hiç şaşırtıcı değildir.

Fakat sporun karanlık tarafları da var. 10,500 atletin 300'ün üzerinden müsabakada yarıştığı 2012 Olimpiyat oyunları birden çok çekişmeye sahne oldu. Havuz oyunlarında kişisel en iyi zaman rekorları ardi ardına kırıldığında, etrafta çeşitli disiplinlerde hile yapıldığı ve doping alındığı söylentileri dolaşıyordu. (Yakın zamanda, en az beş atletin doping aldığı ortaya çıktı ve bu atletler oyunlar sırasında veya öncesinde elendiler.) Ama bu çatışmalardan en büyüklerinden birine olimpiyatların ilk haftasında şahit olundu.

Aralarında dünyanın en iyi oyuncularının da bulunduğu 8 kadın badminton oyuncusu kasten yenilmeye çalıştıkları gerekçesiyle elendi. Hem kendi oyunlarının davranış kurallarına hem de olimpiyat ruhuna ters düşecek şekilde hareket ederek -örneğin bilerek iska geçmek, kalabalıkların protestosunu provoke etmek- bilerek maçları kaybettiler. Her bir takım bir sonraki rauntta zorlu bir rakiple karşılaşmaktan kaçınmaya çalışıyordu.

Uluslararası Olimpiyat komitesi oyunculara acımadı. Fakat diğer olaylar bu olayda olduğu gibi ne cezalandırıldı, ne de başka bir yaptırıma maruz bırakıldı.

Kadınlar futbol eleme maçlarında, Japon milli takımı açıkça beraberlik için oynadı. Berabere kalmaları sonucunda grupta ikinci olarak çıkacaklar, bu şekilde de kampları Cardiff'ten 640 km uzakta olan Glasgow'da oynamak zorunda kalmayacaklardı. Sonunda turnuvanın favorisi Brezilya'yı 2-0 yendiler; Londra'da, Cardiff'ten 250 km uzaklıkta yarı final oynadılar ve finale çıktılar.

Bu olaylar arasında belki de en tartışılmalı, bir İngiliz bisikletçinin yarışı yeniden başlatabilmek için bilerek çarpıştıklarını kabul etmesi oldu. Sonuçta takım kendilerinden beklenildiği gibi dünya rekorunu kırdı ve altın madalyanın sahibi oldu.

Bilerek çarpışma, bilerek kaybetmek gibi "stratejiler" ... Her oyunu galibiyet için oynamamanın doğru bir şey olabileceği düşünülebilir mi?

Örneğin İngiliz bisiklet takımı herhangi bir kuralı bozmadı. Kurala göre eğer yasaklanan bölgede bisikletinizden inerseniz yarışa tekrar başlayabilirsiniz. Ya da futbolda eğer beraberlik yetiyorsa oyuncuların tempoyu yavaşlatamayacağını söyleyen herhangi bir kural yok. Ayrıca kim Usain Bolt'a galibiyeti garantilediğinde ya da bir üst tura çıkmayı garantilediğinde yavaşlayamayacağını söyleyebilir ki?

Kazanmak için oynamak ile yeterince oynamak arasında ince bir çizgi var. Fakat badminton örneği farklı. Açıkça sportif nedenlerden dolayı sonucun manipüle edilmesi söz konusu. Tüm oyuncular avantaj kazanmak için kaybetmek istediler ve "açıkça sporu kötüye kullanmak ve zarar vermektен" dolayı elendiler. Stattaki seyircilerin

yuhalamaları, oyuncuların davranışlarından duydukları memnuniyetsizliği açıkça gösteriyordu.

Olimpizmin temel mesajı, Olimpiyat Tüzüğü'nde de belirtildiği ve yolsuzluk karşıtı hareketin de paylaştığı üzere, açık. Ve kaybetmek için oynamak kesinlikle bunun bir parçası değil:

"Spor, kültür ve eğitimi bir arada kaynaştıran Olimpizm, efor sarf etmenin zevkine, iyi örneklerin eğitsel değerine ve küresel temel etik değerlere dayanan bir yaşam tarzı yaratmayı amaçlamaktadır."

Modern Olimpiyatların kurucusu Pierre de Coubertin'in Olimpiyatlardan öğrenmemizi istediği şey, dürüstlüğün ve etik değerlerin önemi.

Son zamanlarda Uluslararası Olimpiyat Komitesi doping ve şikeye karşı daha etkin bir mücadele vermeye başladı. Fakat şaşırtıcı performanslar karşısında bizzat atletler arasında bile hissedilen şüphe, doping karşıtı sistemin bilinen eksiklikleri, seyircilerin kınamalarına dahi aldırılmayarak oynamayı reddeden badminton oyuncuları, tüm bunlar bize bu konuda hala yapılması gereken birçok şeyin olduğunu gösteriyor. Ve sporda ortaya konan para arttıkça hile yapmanın cezp ediciliği de artıyor.

Londra Olimpiyatları'nın sloganı "Yeni nesile ilham ver". Organizatörler bu sloganı, dünyadaki oyun alanlarını sportif başarıyı amaçlayan insanlarla doldurmak amacıyla koydular. Ben mesajın daha uzaklara yayıldığını görüyorum. Spor dostluk ve fair play ruhu ile oynandığı zaman, insan doğasının en iyi elementlerini örnekliyor ve hepimiz için en yüksek standartları belirliyor. Bu da yolsuzlukla mücadele anlamında daha iyiye gitmek demektir.

OECD Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi İlerleme raporu yayınlandı

Yazan: Gökhan Er

Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğrencisi, Şeffaflık Derneği Gönüllüsü

1997 yılında, yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesinin önlenmesi amacıyla oluşturulan OECD sözleşmesinin 8. Yıllık raporu yayımlandı. Sözleşmeye göre yabancı bir ülkede, ticari iş ilişkileri çerçevesinde yabancı kamu görevlilerine rüşvet veren kişilerin bu eylemleri nedeniyle vatandaşları oldukları ülkede yargılanmalarını gerekiyor. Rüşvet ilk planda rüşvet verenlerin çıkar sağlamasına sebep olsa da, nihai planda bütün ülkelerin zararına sonuç doğurmaktadır

ve haksız rekabet yaratarak serbest pazar ekonomisinin işleyişini bozmaktadır.

Dünyadaki toplam ihracatın üçte ikisini, yabancı yatırımın ise dörtte üçünü gerçekleştiren 39 üye ülkenin değerlendirildiği ilerleme raporunda, toplam ihracatın %28'ini gerçekleştiren 7 ülke "Aktif Mücadele" statüsünde yer alırken, toplam ihracatın %25'ini gerçekleştiren 12 ülke "Orta Mücadele", %6'sından küçük paya sahip

olan 10 ülke ise "Yetersiz Mücadele" statüsünde yer aldı. 8 ülkede ise rüşvete karşı herhangi bir zorlama olmadığı görüldü.

Ülkelerin "Aktif Mücadele" statüsünü alabilmeleri için hakkında yasal işlem yürütülen veya cezai işlem uygulanmış olan en az 10 durum bulundurulması ve bunlardan en az 3'ünün geçtiğimiz 3 yıl içinde başlatılmış olması, en az 3'ü hakkında ise önemli yaptırımlarda bulunulmuş olması gerekiyor. "Orta Mücadele" statüsü ise ülkenin aktif mücadelede bulunmadığını ama en azından bir büyük dava ve bir inceleme yürütmüş olduğunu gösteriyor. "Yetersiz Mücadele" statüsü, bu ülkelerde rüşvete karşı küçük davaların açıldığını ya da sadece incelemelerin yürütüldüğünü ifade ediyor.

3 ülkenin statüsünde gelişme kaydedildi

2011'de yayımlanan gelişme raporunda üye ülkelerde herhangi bir ilerleme kaydedilmediğinin görülmesi hayal kırıklığı yaratırken bu yılki rapora göre Avusturya, Avustralya ve Kanada'nın "Yetersiz Mücadele" statüsünden "Orta Mücadele" statüsüne yükselmesi umut verici bir gelişme olarak yer aldı. 1997'de oluşturulan sözleşmenin amacına ulaşabilmesi için dünya toplam ihracatının toplamda %50'sini gerçekleştiren ülkelerin "Aktif Mücadele" statüsüne geçmesi gerekiyor. Bu yılki rapora göre sözleşmenin başarılı sayılabilmesi için ilerleyen yıllarda 6-10 ülkenin daha "Aktif Mücadele" statüsünü alması gerekiyor. Rapora göre OECD'nin her yıl üye ülkelere dair yaptığı bu inceleme, ülkelerin sözleşmeye olan bağlılıklarını arttırmasının yanı sıra denetleyici bir özellik de taşıyor.

Yabancı kamu görevlilerinin rüşvete karşı mücadelesinin gözlemlendiği raporda 2009 yılından bu yana, "Aktif Mücadele" statüsünde yer alan ülke sayısı herhangi bir artış göstermezken rüşvete karşı genel mücadelenin hala yetersiz seviyede olduğu görüldü. Yalnızca 3 ülkenin bir üst statüye geçmesine rağmen üye ülkelerde, hakkında yasal işlem yürütülen veya cezai işlem uygulanmış olan durumların sayısı bir önceki yıl 564 iken 2012'de 708'e çıktı.

Başarı için hükümet desteği şart!

Rapora göre sözleşmenin başarıya ulaşması üye ülkelerin hükümetlerinin desteğine bağlı. Sözleşmenin oluşturulduğu ilk yıllarda hükümetler tarafında büyük destek alınırken 2007'de dünyada meydana gelen ekonomik kriz sonrası hükümetler

tasarruf uygulamaları sonucu desteklerini azalttılar. Rapor üye ülkelere, işletmelerin rüşvete karşı mücadelenin azaltılması konusundaki ısrarlarına karşı direnmelerini ve Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi için gerekli maddi desteğin sağlanmasını öneriyor. Küresel ekonomik kriz sebebiyle ülkeye yabancı sermaye çekmek için rüşvete göz yumulmasının, sözleşme kapsamında bu yıla kadar elde edilen başarıların da yok olmasına sebep olacağını, bir kere rüşvet vermeye başladıktan sonra buna son verilemeyeceğini belirtiyor. Bu bakış açısı kısa süreli fayda sağlayacak olmasına rağmen uzun dönemde hükümetlerin ve şirketlerin çıkarlarıyla çatışacaktır.

Ayrıca etkili mücadele, uygun insan gücü ve sermaye gerektiriyor. Uzun yıllar sonucu bu konuda çalışarak uzmanlaşmış kişilerin küresel kriz sebebiyle tasarruf çalışmaları sonucu işlerine son verilerek özel sektöre kaptırılması sonucunda bu kişilerin devlet tarafından tekrar geri çağırılması mümkün gözüküyor. Çünkü bu kişiler konuya hakim olmalarının yanı sıra zaten devlete maddi anlamda büyük yük oluşturmuyorlar.

Türkiye rüşvete karşı mücadelede yetersiz

Raporda Türkiye, "Yetersiz Mücadele" statüsünde yer alıyor. Buna göre Türkiye geçtiğimiz yıl yabancı kamu görevlilerine rüşvete karşı mücadelede bir dava ve bir incelemeye sahne oldu. Bu konudaki ilk dava 2011'de gerçekleştirildi. Bu davada Irak'ta küresel anlamda uygulanan "Yemek için petrol" projesi dahilinde rüşvete karıştığı iddaa edilen bir Türk şirketi, olayın meydana geldiği tarihte durumun suç sayılmaması sebebi ile suçsuz bulundu. Türkiye'nin statüsünün yükselebilmesi için yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi konusunda bilgi toplanmasının ve bu durumun yönetiminin geliştirilmesi gerektiği raporda yer aldı. Aynı zamanda özel sektör, kamu görevlileri ve mücadeleyle yükümlü görevlilerin konu hakkında eğitim almaları ve hediye ile rüşvet kavramlarının arasındaki farkın iyi tanımlanması gerektiği belirtildi.

Türkiye, uluslar arası yolsuzlukla mücadeleyi arttırma kapsamında oluşturulan sözleşmeyi 1997 yılında imzalayarak taraf durumuna geldi. Sözleşme kapsamında ilk olarak 2000 yılında ilgili mevzuat, TBMM tarafından onanmış ve Türk kanunlarında yerini almıştır. Sözleşmenin gereklerinin yerine getirilip getirilmediğini denetlemekle yükümlü olan OECD rüşvetle mücadele çalışma grubunun yaptığı 1. aşama denetlemede, mevzuatın sözleşmeye uygun olduğu ancak bazı iyileştirmelere ihtiyaç

duyulduğu belirtildi. 2007’de gerçekleştirilen 2. aşama denetlemede ise eksikliklerin giderilmediği ve bu sebeple 2. aşama denetlemenin tekrarlanması gerektiği belirtildi. 2009 yılında yapılan 2. aşamanın tekrarında ise Türkiye’nin sözleşmenin gereklerinin yerine getirilmesi konusunda büyük gelişme sağladığı söylenerek 2013 yılında gerçekleşecek olan 3. aşama denetlemeye kadar uygulamaların artması gerektiği belirtilmiştir.

Niko Resources Ltd. örneği

Raporda üye ülkelerdeki ilerlemelerin belirtilmesinin yanında bu ülkelerde geçtiğimiz yıl sonuçlanmış olan bazı ilginç davalara da yer veriliyor. Buna göre Kanada’da Niko Resources Ltd., gaz ve petrol arama şirketi, geçtiğimiz yıl Bangladeş Enerji Bakanı’na toplamda değeri 200,000\$’ı bulan hediye vermekle ve aileyi New York dahil olmak üzere çeşitli yerlere tatile çıkarmakla suçlanıyor. Bangladeş Enerji Bakanı, şirketin Bangladeş’te bir köyde sondaj araması yaparken meydana gelen patlama sonucu köye ödeyeceği tazminat miktarını belirlemekle yükümlü. Durumun ortaya çıkması sonucu şirket 9,5 milyon\$ ödemeye mahkum edildi.

Kaynakça

- http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/uluslararası%C4%B1_is_birligi/uluslararası_orgutler/oecd.html
- http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/Ekonomik_SorunlarDergisi/sayi30/cebeci.pdf

“Rüşvet Esas Olarak Algı İle İlgili”

OECD Sözleşmesi’nin Türkiye’ye uygulanırılığı üzerine görüş aldığımız **Avukat Elvan Sevi Fırat**, Türkiye’nin son yıllarda kamu görevlilerine verilen rüşvetle mücadele konusunda önemli adımlar attığını belirtiyor. Rüşvetle mücadele Stratejik eylem planının 12 Nisan 2010 tarihinde onaylanması, Devlet Memurlarının Şikâyet ve Müracaatları Hakkında Yönetmelikte 19 Eylül 2009’da yapılan değişiklikle memurların kurumları ile ilgili resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaat hakkının olması, görevleri sırasında haberdar oldukları suç konusu teşkil edebilecek konularda şikâyet yöntemi ile bir bildirim yapmalarının öngörülmesi bunlar arasında sayılabilir.

Fırat, son olarak Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklik ile yasal çerçeve – uluslararası uygulamalara da paralel biçimde – genişletildiğini ifade ediyor ve daha önce kamu görevlisinin görevinin gereklerine uygun hareket ettiği ancak bunun için para aldığı durumlarda (örneğin bıçak parası) eski düzenleme gereğince “görevi suiistimal” olarak adlandırılırken Ceza Kanunu’nda son yapılan değişiklik çerçevesinde, artık “rüşvet” olarak adlandırılacağını vurguluyor.

Rüşvetin daha çok algı ile ilgili olduğunu belirten Fırat, devletin, rüşvet algısını değiştirmek adına kamu ihaleleri ile ilgili birimlerde, halkla birebir iş yapan gümrük gibi kurumlarda, burada sorumlu personelin eğitimi hakkında yatırımların yapıldığını söylerken, bu konuda yapılması gereken daha birçok şey olduğunu da ekliyor. Ayrıca, yabancı sermayeli şirketlerin uluslar arası rüşvetle mücadele uygulamalarının ve kurallarının gelişmesi, sınır ötesi uygulamaya sahip Amerikan ve İngiliz rüşvetle mücadele düzenlemelerinin çok daha katı iç uyumluluk prosedürlerini kurallattırırken, özel sektörün yabancı sermayeli olmayan şirketlerinin globalleşen ticarete uyum sağlaması ve bahsedilen yabancı sermayeli şirketler ile ticari ilişkilerin artması ile birlikte, kendileriyle ve operasyonlarıyla ilgili farkındalıklarının arttığını belirtirken, global şirketlerle rekabet etmek isteyen Türk şirketlerinin yaptıkları her sözleşmede artık rüşvetle mücadele konusuyla karşılaştıklarını ve bu konuda giderek bilinçlendiklerini söylüyor.

Son olarak Türkiye’nin mevzuat değişikliği anlamında şu ana kadar yaptıklarının güçlü ve OECD’nin beklentilerine uygun olduğunu belirten Fırat, bunlara ek olarak Türkiye’de etkin bir rüşvetle mücadele için, İngilizce “whistleblower” sözcüğünün karşılığı olarak çevrilen “ihbarcı”ların korunmasına yönelik daha sistematik düzenlemeler yapılması gerektiğini söylüyor. Düzenlemeler yanında, medyanın gücünü de ele alırsak algının değiştirilmesi için ve bu konudaki çalışmaların tüm topluma yayılmasını sağlamak için televizyonda bu konuya odaklanan daha fazla program ve kamu spotu göstermenin faydalı olacağından bahsediyor.

Ülke	Mücadele				Dünya ihracat payı, % 2011 ^B
	Toplam Vak'alar		Yürürlükte olan inceleme		
	2011	2010	2011'de	2010'da	
Rapordaki tüm ülkeler (37)	708	564	286	234	63.0%
AKTİF MÜCADELE (7)					27.5%
Amerika	275	227	113	106	9.6
Almanya	176	135	43	22	8.2
İngiltere	23 ^{VIII}	17 ^V	29	26	3.6
İtalya	32	18	15	2 ^{IV}	2.9
İsviçre	52	> 35	0 ^{IV}	0 ^{IV}	1.5
Norveç	6	6	3	1	0.9
Danimarka	15	14 ^{III}	0	1	0.8
ORTA MÜCADELE (12)					24.8%
Japonya	2	2 ^{VII}	3	0 ^{IV}	4.1
Fransa	24	24	5	5	3.4
Hollanda	9	9	4	3	3.2
Kore (Güney)	17	17	0 ^{IV}	0	2.9
Kanada	3	2	34 ^{VIII}	23	2.4
İspanya	3	3 ^{VII}	0	0 ^{IV}	2.1
Belçika	4 ^{VI}	4 ^{VI}	0 ^{IV}	0 ^{IV}	2.0
Avustralya	2	1 ^{III}	8	3	1.5
İsveç	2	2 ^{IV}	1	4	1.2
Avusturya	1	0	10 ^{IV}	5 ^{IV}	1.1
Arjantin	2	2	0	0 ^{IV}	0.4
Finlandiya	6	6	3	3	0.5
YETERSİZ MÜCADELE (10)					6.3%
Meksika	0	0	2	2	1.7
Brezilya	1	1	2	4 ^{VII}	1.3
Türkiye	1	0	1	5	0.8
Macaristan	38 ^{IX}	27	2	2	0.6
Şili	3	2	1	2	0.4
Lüksemburg	3	2	0	Biraz ^{IV}	0.4
Portekiz	4	4	0	6	0.4
Slovak Cumhuriyeti	0	0	1	1	0.4
Slovenya	0	0	6	2	0.2
Bulgaristan	4	4	0	0	0.1
MÜCADELE YOK (8)					4.4%
İrlanda	0	0	0	0	1.1
Polonya	0	0	0	0	1.1
Çek Cumhuriyeti	0	0	0	0	0.7
Güney Afrika	0	0	0	5	0.5
İsrail	0	0	0	0	0.4
Yunanistan	0	0 ^{IV}	0	0 ^{IV}	0.3
Yeni Zelanda	0	0 ^{VII}	0	1	0.2
Estonya	0	0	0	0	0.1

I - Vaka sayıları ülkenin anlaşmayı imzaladığı tarihten bu yana olan toplam sayılardır. Araştırma sayıları 2012 yılında devam eden vakaları da içermektedir.

II - OECD 2012 Rüşvet üzerine çalışma grubu raporundan sayılar.

III - Tüm vakalar Birleşmiş Milletler "Yemek için Petrol" programı ile ilgilidir.

IV - Sayı bilinmiyor veya medya raporlarına dayanıyor.

V - 2011 vakaları dahil.

VI - Belçika Avrupa Enstitüleri adına 9 ayrı vaka getirmiştir.

VII - Geçen yılın raporundan düzeltilmiş sayı.

VIII - 2012 vakalarını içermektedir.

Rapor Tanıtımı

Ülke	2011'deki toplam vakalar	Büyük Vakalar	En son büyük vakaya başlanan yıl	Rüşvet için ceza ve hukuki yaptırımlar		Dünya İhracat Payı (% 2011) ¹
				Kişi	Şirket	
AKTİF MÜCADELE (7)						24.8%
Amerika	275	> 39	201	58 (39)	28 (51)	9.6
Almanya	176	> 16	201	14	0 (3)	8.2
			1	+59 anlaşılması yaptırım		
İngiltere	2	23	201	3	2	3.6
İtalya	3	10	201	10	3	2.9
	2		1	9 idaa pazarlığı dahil	Tamamı iddaa pazarlığı	
İsviçre	5	> 3	201	2	1	1.5
Norveç Danimarka	6	3	201	5	1	0.9
Danimarka	1	> 4	201	0	0	0.8
	5		1			
ORTA MÜCADELE (12)						24.8%
Japonya	2	1	200	6	1 (1)	4.1
Fransa	2	6 ⁱⁱ	201	4	0	3.4
Hollanda	9	7 ⁱⁱⁱ	200	0	0	3.2
Kore (Güney) Kanada	1	1	2007/2008	16	4	2.9
Kanada	3	1	201	0	2	2.4
İspanya Avustralya	3	2	200	0	0	2.1
Belçika	4	1	200	-	-	2.0
Avusturalya	2	1	201	0	0	1.5
İsveç	2	1	200	2	0	1.2
Avusturya	1	1	200	0	0	1.1
Arjantin	2	2	200	0	0	0.4
Finlandiya	6	2	201	0	0	0.5
YETERSİZ MÜCADELE (10)						6.3%
Meksika	0	0	-	0	0	1.7
Brezilya	1	0	-	0	0	1.3
Türkiye	1	0	-	0	0	0.8
Macaristan	3	0	-	26	0	0.6
Sili	3	0 ^{iv}	-	0	0	0.4
Lüksemburg	3	0 ^v	-	0	0	0.4
Portugal	4	0	-	5	0	0.4
Slovak Cumhuriyeti	0	0	-	0	0	0.4
Slovenya	0	0	-	0	0	0.2
Bulgaristan	4	0	-	1	0	0.1
MÜCADELEYOK (8)						4.4%
İrlanda	0	0	-	0	0	1.1
Polonya	0	0	-	0	0	1.1
Çek Cumhuriyeti	0	0	-	0	0	0.7
Güney Afrika	0	0	-	0	0	0.5
İsrail	0	0	-	0	0	0.4
Yunanistan	0	0	-	0	0	0.3
Yeni Zelanda	0	0	-	0	0	0.2
Estonya	0	0	-	0	0	0.1

I - OECD 2012 Rüşvet üzerine çalışma grubu raporundan sayılar.

II - Tüm vakalar Birleşmiş Milletler "Yemek için Petrol" programı ile ilgilidir.

III - 2012 vakalarını içermektedir.

IV - Sayı bilinmiyor veya medya raporlarına dayanıyor.

V - Belçika Avrupa Enstitüleri adına 9 ayrı vaka getirmiştir.

VI - Geçen yılın raporundan düzeltilmiş sayı.

"AÇ GÖZLÜLERE"

KARŞI

AÇ GÖZÜNÜ

Rüşvetle karşılaştığınızda, kimseleri arayamadığınızda

bizi arayın; haklarınızı öğrenin.

Yolsuzluk ve usulsüzlüğü görmezlikten gelmeyin.

Bu proje, AVRUPA BİRLİĞİ tarafından finanse edilmekte ve ŞEFFAFLIK DERNEĞİ tarafından yürütülmektedir.

SEFFAFLIK
DERNEĞİ

Cep telefonundan aramak için:
(0-212) 219 26 14

www.seffalik.org

Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik Ekseninde Kentsel Dönüşüm Projeleri

Yazan: Pelin Erdoğan

Şeffaflık Derneği Gönüllüsü

Ekümenopolis: Ucu Olmayan Şehir filminden alınmıştır.

Kentsel dönüşüm projeleri kimilerinin tepkisini kimilerinin alkışını toplayan, son yılların çok tartışılan, eleştirilen, problematik konularından biri. Bu yazının amacı da Türkiye’de yaşanan kentsel dönüşüm süreçlerini şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde değerlendirmek, var olan problemleri; buna karşın katılımcı şeffaf ve hesap verebilir bir kentsel planlamanın olası yöntemlerini örnek uygulamalar ışığında irdelemektir.

Dayanışma ve barınma sorununa çözüm arayışları ile başlayan gecekondulaşma süreci 1980’lerde kentsel alanın piyasalaşması ve imar aflarıyla¹ birlikte yeni rant ve kar alanlarına dönüşmüş, gecekondu alanları çok katlı bir yapılaşmaya yer olmuştur. 2000’li yıllara geldiğimizde belediyeler ve özel sektörün işbirliği kentleşme sürecine şekil verir duruma geçmiş, kentsel dönüşüm projeleri planlamanın odağı haline gelmiştir. Lefebvre’ in değerlendirmesiyle “şeylerin mekanda üretilmesinden mekânın kendisinin üretimine” geçtiğimiz bu dönemde özellikle İstanbul’ da kentin değişim değerinden yola çıkan projelerle, çoğunlukla göç etmiş ve enformel sektörde çalışan insanların yoğunlukta olduğu gecekondu bölgelerinde kentsel dönüşüm bir soylulaştırma pratiği haline gelmiştir. Projeler Tarla başı,

Sulukule, Başbüyük gibi pek çok yerde halkın tepkisiyle karşılanmıştır. Katılımcı ve bütüncül yaklaşımdan uzak, tepeden inme bu planlar sürecin adaletsiz ve rant yaratan bir yapıda ilerlemesine neden olmakta, yerinden edilen insanların kentle bağlantısını kopartmaktadır. Sürecin baştan beri muhataplarına ve izlemeye açık olmaması da kutuplaşmalara neden olmakta, direnen insanların "marjinal" olarak gösterilmesine sebep olmaktadır.

Bu yazıda kentsel dönüşüm plan ve uygulamalarında yaşanan sorunları "kent hakkı"ndan doğru değerlendirmeye çalışacak ve yerel yönetimde katılımçılık, şeffaflık ve hesap verebilirliğin temel alındığı bir sürecin nasıl gerçekleştirildiğini örnek bir deneyimle tartışacağız.

Kentsel Dönüşüm Sürecindeki Sorunlar

İstanbul' da yapılan/yapılması planlanan kentsel dönüşüm çalışmaları "gecekondulaşmanın temizlenmesi", "tarihsel alanın rehabilitasyonu" "sanayinin kent merkezi dışına alınması" gibi pek çok farklı gerekçe öne sürülerek hazırlanıyor. Hepsinin ortaklaştığı nokta ise planlamanın tamamen tepeden inme, göstermelik bir katılımçılık ve şeffaflıkla, sosyal bir plandan yoksun şekilde gerçekleştirilmesi. Süreci sorunlarını görmek açısından bir örnek üzerinden takip etmek yararlı olacaktır. Bu noktada Maltepe Başbüyük' te yapılan kentsel dönüşümü değerlendirebiliriz.

Başbüyük

1970'lere kadar yaklaşık 60 haneli bir köy olan Başbüyük' ün gecekondulaşma süreci, Sürreya Paşa Hastanesine ek bina inşasında çalışan işçilerin buraya göçü ile hızlandı. Mahallenin gecekondulaşma sürecinde ihtiyaçlar gecekondu sakinlerinin kolektif çalışmasıyla karşılandı. 1980'lerde mahalleye

yerleşenler 4-6 katlı binalar yaptılar. 1990'lardan itibaren mahalleye göç edenler inşaat sektöründe çalışmaya başladılar.

Ancak bu yıllarda Başbüyük' e göç edenler evleri için tapu tahsis gibi herhangi bir yasal statü alamadılar. Gecekondu kanununa eklenen bir maddeyle² birlikte 2000'de bu tarihten önce yapılan gecekondu yasallaştırıldı. 1997'de Maltepe Belediye Başkanı Bahtiyar Uyanık'ın açtığı dava 2004' te sonuçlandı, Milli Emlak a ait olan bu araziler hak sahiplerine verilmek üzere Belediye ye devredildi. 2000'den itibaren yeşil alanca zengin bölgenin piyasa değeri artmaya başlamıştı. Bunda yeni bağlantı yollarının Başbüyük yakınlarından geçmesinin de etkisi unutulmamalı.

Başbüyük, Gülsuyu/Gülensu ile birlikte, 2005' te Büyükşehir Belediyesince hazırlanan 1/5000 planıyla kentsel dönüşüm alanı ilan edildi. Gülsuyunda toplanan 5000 itiraz dilekçesi yasal itiraz süresi olan 60 gün içerisinde Maltepe Belediyesine sunuldu.

Maltepe Belediyesi bunun üzerine Gülsuyunu gecekondu dönüşüm projesinin dışında tuttu, Başbüyük muhtarı Ayhan Karpuz ise mahalleye dönüşüm kararını bildirmede. Gülsuyu ve Gülensu mahallelerinde örgütlenme süreci beraberinde bir alternatif plan yaratma fikrini de getirdi, ancak analiz süreci gerçekleştirilse de planlama süreci sonuçlanmadı. Başbüyük mahallesinde de talep olmasına rağmen alternatif plan çalışmaları yapabilecek koşullar oluşmadı.2 Besime Şen alternatif bir karşı plan yapmanın bu denli benimsenmesinde kamuya-devlete duyulan güvenin yıpranmış olmasını öne sürüyor.

2006'da Maltepe Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve TOKİ bir protokol imzaladı, buna göre TOKİ 1/1000 ölçekli bir plan hazırladı, plan Maltepe Belediyesi ve Büyükşehir Belediyesi tarafından onaylandı. Plana

göre Keçiyatağı civarına inşa edilen konutlar TOKİ ile anlaşmayı kabul eden kişilere verilecekti. Anlaşmayı kabul edenler ev-arsalarını TOKİ ye terk edecek, boşalan alanda TOKİ yapım çalışmalarına başlayacaktı. Taşınması uygun olan ailelerin de TOKİ ve Belediyenin belirlediği kriterler çerçevesinde Belediye tarafından seçilmesi öngörülüyordu. Bu noktada tapu tahsis belgesi olan ve olmayanların ne kadar ödeme yapacağı sorusu karşımıza çıkıyor.

Plan öncesi Başbüyük'te tapulu, ve 2981 sayılı İmar Affı Kanunundan yararlanarak tapu tahsis belgesi almış taşınmazlar yanında tapu ya da tapu tahsis belgesi olmayan taşınmazlar da bulunuyordu.

Planın 6. Maddesine göre hem TOKİ'nin vereceği hem de taşınacak kimsenin evinin değeri yine TOKİ tarafından karşılaştırılıyordu. Eğer TOKİ evi daha değerli ise ev sahibi tarafından 5-15 yıl arasına yayılacak bir ödeme öngörüyor; eğer tersi söz konusuysa yeni bir ev için başka bir kontrat öneriyordu. Ev almak için başvuran kişilerin mülkünü değerlendiren komite ise, Büyükşehir Belediyesi, Maltepe Belediyesi ve TOKİ'yi temsilen 3 kişiden oluşuyordu.

Görünen o ki planlama sürecinde karar mekanizması dışında bırakılan halk , projeden karar alındıktan oldukça geç bir zamanda haberdar olduğu gibi uygulama süresinde de tüm mekanizmaların dışında kalmıştı. Mehmet Baki Deniz'in Başbüyük mahallesinde yaptığı mülakatlardan mahalle sakinlerine proje hakkında doğrudan bilgilendirme yapılmadığını, sürecin 2004'te başladığını ve Gülsuyunun projeden çıkartıldığını belediyede çalışan bir semt sakininden haber aldıklarını öğreniyoruz. Bu mülakatlardan birinde mahalleli bir kadın 2005'te muhtara Başbüyük' te bir dönüşüm planı olup olmadığını sorduğunda bu işlere karışmaması cevabını aldığını söylemektedir.

2004'te Başbüyük' le birlikte kentsel

Kapak Konusu

dönüşüm alanı ilan edilen Fındıklı muhtarlığı burada mahalleliyle toplantı yapıp durumu anlatmış ve 4500 imza toplanarak Fındıklı plandan çıkarılmıştır (Bu süreçte bir sonraki dönemde Maltepe Belediye başkanı olacak ve projeleri devam ettirecek olan Fikri Köse'nin de muhtara bu toplantıyı gerçekleştirmemesini söylediği belirtiliyor)

Başbüyük' te kendilerine danışılmadan yaşam alanları hakkında alınan karara karşı halk örgütlenerek bir dernek kurdu. Ocak 2007de Derneğe 350 kişi katıldı. TOKİ'ye karşı birlikte bir direniş üretmek üzere Ayazma ve Bezirganbahçe TOKİ konutlarındaki bu süreci yaşamış insanları ziyaret ederek görüşmeler yaptılar. Bu görüşmelerde bir vatandaş evini 6000tl ye saydıklarını, Ankara'da yaptığı itiraz sonucu 12000 TL'ye yükseltildiğini belirtiyor.

Başbüyük Mahallesi Doğayı, Çevreyi ve Tabiatı Koruma Derneği avukatı Ziya Çelik ise hukuksal süreci şöyle anlatıyor : "Bölge halkı tarafından yapılan itirazlar sonuçsuz kaldığından idarelerin işlemlerine karşı yaklaşık 20 dava açıldı. Açılan bu davaların bir bölümü idare lehine sonuçlandı ve süresinde Danıştay nezdinde temyiz edildi. Yerel mahkemeler tarafından verilen ret kararlarının gerekçeleri dikkate alındığında kararlar iki ana gruba ayrılabilir. Bunlardan ilki tapu

tahsis belgesi sahibi kişilerin dava açma ehliyetleri olmadığı yönündeki kararlardır. Diğer ret gerekçeleri ise davacıların kullanımında olan taşınmazların proje kapsamında olmadığı yönündedir. Bu mahkeme kararlarına karşı da Danıştay nezdinde aksi yöndeki emsal kararlardan da bahsedilerek temyiz başvurusu yapılmıştır. "

İstanbul'un kentsel dönüşüm alanı ilan edilen pek çok bölgesinde benzer bir sürecin işlediğini görüyoruz. Planlama aşamasında danışılmayan halkla yasal zorunluluk nedeniyle zoraki bir uzlaşmaya gidiliyor, uzlaşmak istemeyen vatandaşlarla da hukuki bir süreç başlıyor. Katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi yerel yönetimlerde son yıllarda ulaşılmaya çalışılan standartlardan oldukça uzak bir yaklaşım göze çarpıyor.

Daha demokratik yönetimler ve daha yaşanabilir alanlar ve bütüncül bir politika için kent hakkını hiçe sayan, kente değişim değeri gözüyle bakan bu yaklaşımdan uzaklaşmak şart. Bu noktada **David Harvey**'in kent hakkı tanımlamasından yola çıkmak iyi bir başlangıç olacaktır:

"Ne tür bir kent istediğimiz sorusu ne tür toplumsal bağlar, doğa ile ilişki, yaşam biçimleri, teknolojiler ve arzulanmış estetik değerler

sorusundan ayrılmaz.

Kent hakkı, kent kaynaklarına ulaşma özgürlüğünden çok öte bir şeydir: Kenti değiştirerek kendimizi değiştirme hakkıdır. Ayrıca bireyselden çok ortak bir haktır çünkü bu dönüşüm kaçınılmaz olarak kentleşme süreçlerini yeniden şekillendirmek üzere ortaklaşa bir gücün kullanımına dayanır. Kentlerimizi ve kendimizi yapma ve yeniden yapma özgürlüğünün en değerli ama aynı zamanda en çok ihmal edilmiş insan haklarımızdan biri olduğunu ileri sürmek isterim."

Örnek Planlama Süreçleri

Kent hakkını kullanabilmenin yollarını açmak, ortak akılla yaşam alanlarımızın standartlarını yükseltmemizi sağlayacaktır. Bu alternatif süreci geliştirebilmek için inceleyebileceğimiz iyi örnekler de mevcut. Bir süredir Japonya'da uygulanan ve "Machizukuri" adı verilen yeni şehir plancılığı yaklaşımı oldukça zihin açıcı bir örnek.

Machizukuri Türkiye'de uygulanan tepeden planlamanın aksine aşağıdan yukarı doğru ilerleyen bir süreç izliyor. 1960'lardan bu yana kentsel alanda yaşanan pek çok değişim ve tepkilerden beslenerek kavrama

Ekiemenopolis: Ucu Olmayan Şehir filminden alınmıştır.

demokratik karar mekanizmaları, tarihsel ve doğal alanların korunması, halkın katılımı, kapasite geliştirme gibi pek çok anlam yüklendi. 2001 yılında Fukaya, TOKYO da bir kentsel dönüşüm projesi bu yaklaşımla gerçekleştirildi.

Fukaya'daki süreci değerlendirmek yeni bir planlama mekanizması tasarlamak konusunda fikir verecektir. Değerlendirmenin amacı demografik, sosyal ve ekonomik yapıları birbirinden farklı olan iki yeri karşılaştırmaktan ziyade, süreçte izlenen yol-yöntemlerde katılımçılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik kavramlarının nasıl uygulamaya geçildiğinin gözlenmesidir.

Machizukuri - Fukaya Deneyimi:

Fukaya Tokyo'da yaklaşık 100,000 nüfuslu bir yerleşim yeri. Fukaya Nazım Planı planlama süreci 2001 baharında gönüllü vatandaşlarında katılımıyla başladı. Planlama teşkilatı 3 bölümden oluşuyordu:

1- Planlama Komitesi : Vatandaşların taslağına dayanarak planı geliştirmek sonuçlandırmak üzere Kent yönetiminin çeşitli departmanlarından çalışanlar, Üniversitelerden profesörler

2- Planlama Yurttaş Komitesi : Taslak hazırlamak üzere gönüllü vatandaşlar (en fazla 100 kişi),

3- Personel: Şehir Plancıları, Özel Danışmanlar ve Üniversite Araştırma Görevlileri.

Planlama Süreci Kasım 2000'de başladı. 2001 Nisanına kadar geçen sürede Planlama Yurttaş Komitesi üyelerinin belirlendi ve halkın fikirleri alındı. Nisan 2001 – Aralık 2001 döneminde Planlama Yurttaş Komitesinin 7 alt çalışma grubu gönüllü çalışmalar yürüttü ve aylık toplantılar gerçekleştirdi. Çalışma grupları , Doğal Alanlar ve Tarım Alanlarının Korunması, Yerleşim Alanları ve Şehir Peyzajı, Evrensel

Tasarım ve Şehir güvenliği, Tarihsel Alanların Korunması, Şehir Merkezini Canlandırma Ulaşım Sistemi ve Halkın Katılımı ve İlerleme İzleme olmak üzere 7 ana başlıkta taslak çalışması yaptı. Ocak 2002 – Mart 2002 döneminde alt grup çalışmaları kentin bütünü kapsayacak şekilde bir araya getirildi, kilit noktalar ve son halk taslağı hakkında tartışmalar yapıldı. 2002 – 2003 döneminde Planlama Komitesi ve Personel grubu, kent anketinin çıktılarını kapsayan plan hazırlama çalışmalarını gerçekleştirdi (Yurttaş grubundan da katılımlar oldu) , taslak plan kentte tüm hanelere gönderildi. Ocak 2004'te son plan kabul edildi. Vatandaşların oluşturduğu çalışma gruplarının çoğunlukla mülk sahibi ya da esnaftan olmayıp, bu işle ilgilenmek isteyen gönüllülerden oluşuyor olması da ayrıca şeffaflık ve hesap verebilirliği destekler niteliktedir.

Katılımcı ve şeffaf planlanan bu süreç çıkarların çatışmasını önemli ölçüde engelleyerek kentin hem tarihsel dokusunu korumayı hem de kentin yenilenmesini sağlamıştır.

Sonuç niyetine

Türkiye'de kentleşme, kentin sürekli yenilenen bir rant alanı üretmesi üzerine gelişen bir dinamik olagelmıştır. Bu süreç boyunca kentin kullanıcıları, vatandaşlar ancak devletin geçici bir süre göz yumduğu zamanlarda kent üzerine karar verebilmiştir.

Kentsel alanın planlanmasında açıklığa yer vermeyen bürokratik yapı 2000'li yılların gündemine kentsel dönüşüm projelerini eklemiş, bu projelerin uygulanması sırasında halkın yaşam alanları üzerindeki söz hakkını görmezden gelmiştir. Bu sebepledir ki yerel yönetimleri demokratikleştirmekten bahsederken son yıllarda yerel yönetimlerin yeni "trendi" olan kentsel dönüşüm projelerini tahlil etmek, sorunlarını, çözümlerini tartışmak yerinde bir

başlangıç olacaktır. Halkın karar mekanizmalarına katılabildiği, bilgilendirildiği ve hesap sorabildiği mekanizmalar oluşturmak kentin ve yerel yönetimlerin yeni gündemi olmalıdır.

Referanslar

1- Mehmet Baki Deniz, Grassroots Action Against Gecekondu Renewal Projects: The Case of İstanbul Başbüyük and Ankara Dikmen Vadi

2- Besime Şen, Gülsuyu-Gülensu ve Başbüyük Deneyimleri, Tarih Sınıflar ve Kent Besime Şen: Kentsel Dönüşüm Kavramsal Kargaşa ve Neoliberalizm, İktisat Dergisi Eylül-Ekim 2008 Kentsel Dönüşümü ve Kentsel Muhalefeti Kent Hakkı Üzerinden Düşünmek

http://msgsu.academia.edu/MuratCemaIYalcintan/Papers/216736/Kentsel_Donusumu_ve_Kentsel_Muhalefeti_Kent_Hakki_Uzerinden_Dusunmek

Yukio Nishimura, From City Planning toMachizukuri: A Japanese Experience of Community Planning

<http://ud.t.u-tokyo.ac.jp/book/2005aij/taipei.pdf>

Akito Murayama, Governance for Sustainable Urban Regeneration: Cases of Participatory Urban Planning and Machizukuri in Fukaya City, Saitama Prefecture, Japan

<http://www.portlandonline.com/ifhp/index.cfm?a=91697&c=39725>

Harvey, D. (2008). "The Right to the City," New Left Review 53, Eylül-Ekim, s. 23–40.

<http://www.newleftreview.org/?view=2740>

Basından

http://www.birgun.net/sunday_index.php?news_code=1209265197&year=2008&month=04&day=27

http://www.birgun.net/sunday_index.php?news_code=1204414084&year=2008&month=03&day=02

http://www.evrensel.net/v2/haber.php?haber_id=37645

<http://bianet.org/biamag/bianet/105775-basibuyuk-halki-barinma-hakina-sahip-cikiyor>

http://www.evrensel.net/v2/haber.php?haber_id=67317

<http://www.ekolojistler.org/bir-garip-donusum-2.html>

http://www.birgun.net/sunday_index.php?news_code=1209265197&year=2008&month=04&day=27

<http://www.tumgazeteler.com/?a=2338393>

Kenti dönüştürürken hukuku iğdiş etmek

Yazan: Cihan Uzunçarşılı Baysal

Fotoğraflar: Najla Osseiran

70'lerin ortalarından itibaren, gelişmiş ülkelerde refah devleti politikaları ile sosyal devlet uygulamalarından vaz geçilmesi, gelişmekte olan ülkelerde ise popülist politikaların terkiyle, ulus devletlerin ekonomik ve sosyal alanlardan çekildiği ve bu alanların tamamen piyasa mekanizmalarının insafına bırakıldığı zamanlardayız. Gelişmeler, kentsel mekan ve kentsel yaşam üzerinde de etkilerini hissettirmekte; özelleştirilen ve daralan kamusal alanlar, yatırımlara açılarak talan edilen tarihi bölgeler ve yeşil alanlar, mega projeler ya da büyük altyapı çalışmaları nedeniyle tarihi ve kültürel varlıklar ile doğanın tahribatı, mahalle yıkımları, zorla tahliyeler, kentlerin üst gelir gruplarına ve küresel sermayeye göre tanzimi,

sosyo-mekânsal ayrışma...kentlilerin baş etmeleri gereken önemli sorunlar. İktidarların bu gidişattaki suç ortaklıklarını söylemek gerekirse, yöneticiler artık yaşanabilir, adil ve eşitlikçi kentler için çalışmıyorlar, kentlerini sermayeye pazarlama telaşında, adeta birer girişimci gibiler. Neoliberalizmin sadık yöneticileri çağındayız; sermayeyi cezbedip yatırımlarından nasiplenmek üzere her ne pahasına kentlerini markalaştırmak yönetimlerin birincil önceliği. Öte yandan, sermayenin kentsel mekâna müdahaleleri ve yatırımları sanıldığı gibi kentlileri daha varlıklı, kentleri de daha yaşanabilir kılmıyor; tam aksine, gelir uçurumlarını arttıran eşitliksiz ve patlamaya hazır kentlere yol açmakta; ama ne gam,

yönetimlerin en büyük derdi, kendi kentine/markasına dünya kenti tacını giydirmek! Amaçlarına ulaşmak için, oyunu sermayenin kurallarına göre oynamaları gerektiğinden, kentlerin sakinleri için sağlıklı barınma ve çalışma koşullarına sahip mekânların temini ve kamu kaynakları ile arazi kullanımının kamu yararı doğrultusunda yürütülmesi gibi kentin kullanım değerine yönelik politikalarla kentlilerin arzu ve talepleri doğrultusunda kentler için çalışmak gibi bir niyetleri de ajandaları da yok. Kentsel politikalar ve planlama kararlarında sermayenin borusunu öttürüyor; kenti tüketilecek koskocaman bir metaya dönüştürme yolunda her yolu mubah görüyorlar.

Türkiye özelinden bakarsak, marka kent yaratma ihtirasından kaynaklanan kentsel girişimcilik, insan hakları ihlalleriyle malul adaletsiz kentlerin yanı sıra ciddi hukuki sorunları da beraberinde getirmekte. Hukuk, sermayenin kentsel mekân üzerindeki müdahalelerini sorunsuz ve meşru kılacak şekilde tanzim edildiğinden, kentlerin ihtiyaçları ya da kentlilerin taleplerine yönelik yasaların yerine sermayenin elini kolaylaştıracak dönüşüm/ yenileme yasaları ve planları ardı ardına çıkartılmakta. Kent Hareketleri sözcüsü Çiğdem Şahin'in çok yerinde belirttiği üzere, bu süreçte, "*hukuk, artık vatandaşı koruyan bir mekanizma değildir; aksine vatandaşın malına, mülküne, en temel insan hakkı olan barınma hakkına bizzat hukuk yoluyla, yasalarla saldırılmaktadır*".¹

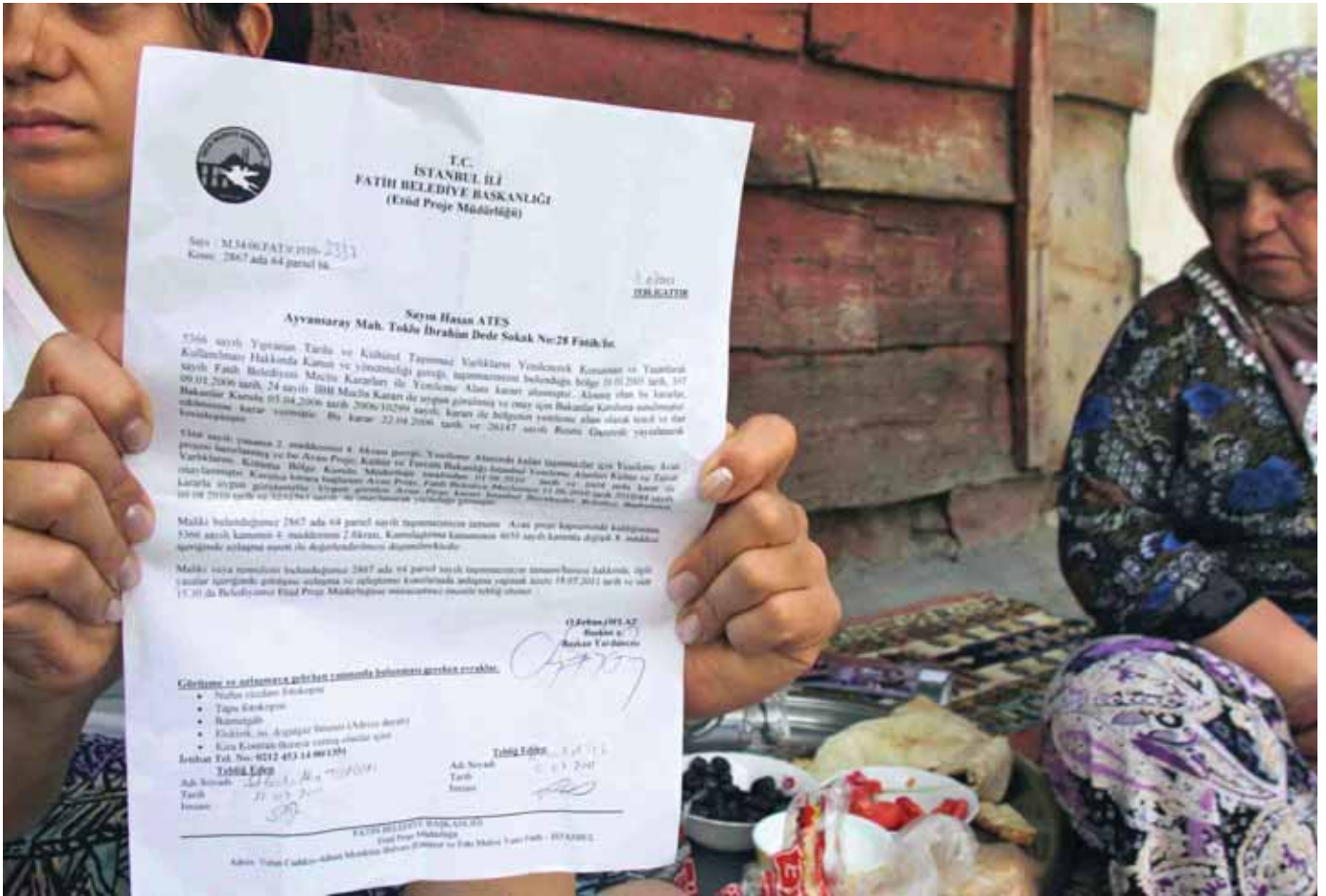
Deprem tehdidi üzerinden meşruiyet sağlayan ancak gerçek amacı sermayenin kentsel mekâna müdahalesiyle inşaat sektörünü canlandırarak ekonominin çarklarını döndürmek olan, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ise bu gidişatin en son ve en ciddi noktası. Yasalarda dönüşüm ve yenileme ile kastedilenler, bir yasada olması gereken kesinlik ve netlikten yoksun, yorumlara açık muğlak ve ikircikli tanımlar içerdiğinden ve ülkenin neredeyse %95'i deprem

riski altında olduğundan, yasaların müdahale alanları da (elçilik ve konsolosluklar hariç) Türkiye'nin hemen her yeri oluyor. Böylece, rantsal getirisinin önceliğine göre neredeyse her gün bir bölge/ mahalle, yerel yönetimler tarafından, dönüşüm /yenileme (ve şimdi deprem) gerekçeleri altında sermayenin beş yıldızlı projelerine sorunsuz açılabilir ya da açılabilir. Hizmetine koşularak araçsallaştırılan hukuk vasıtasıyla önünde nerdeyse hiçbir yasal engel kalmayan sermaye, yerel yönetimlerin de kolaylaştırıcılığında, artık talep ettiği hemen her kentsel mekâna dilediği gibi müdahale edebilme gücüne sahip; insan hakları, doğa, tarihi ve kültürel varlıkların korunması burada laf-ı güzaf!

Hukuki metinlerde hiç olmaması gereken bu muğlaklık, dönüşüm /yenileme alanları sakinleri karşısında iktidarın elini güçlendiren birinci mekanizma ise, ikincisi şeffaf olmayan ve ağır şartlar içeren sözleşmeler oluyor. Yenileme / dönüşüm alanı ilan edilen alt / alt-orta gelir nüfuslarının barındığı mahallelerin sakinlerinin çoğu, pahalı yenileme projelerine fark ödeyerek² katılmadıkları için sözleşmeleri imzalamamaktalar. Bir Tarlabası mağduruna kulak verirse, süreci şöyle özetliyor: "*210 metrekareyi 120 bin liraya alıyor, ama 42 metrekareyi 60 bin liraya satıyor! Yani mülkümün yerine yapacağı inşaatın tamamının maliyetini benden alıp yerine 5'te 1'i kadar bir yer veriyor*".³ Sözleşmeleri imzalayanlar ise bin pişman çünkü sözleşmeler şeffaf, anlaşılabilir ve net değildir. Sözleşme metinleri, şartlar doğrultusunda, yerel yönetimlerle yüklenici firmaların çıkarlarına uygun olarak değiştirilebilecek bir şekilde yoruma açık yazılmakta, ayrıca sakinlere ne projelerin nasıl uygulanacağı, ne detayları, ne de şartları açık ve net belirtilmektedir. Verilecek yeni konutların metrekareleri de, bu konutların yenileme alanının hangi bölümünde bulunduğu da, karşılığında ödenecek miktarlar da belirsizdir. Çok önemli olarak, yeni konutların teslim tarihlerine hiçbir sözleşmede

rastlanmaz. Sulukule'den villa hayaliyle sözleşmeyi imzalayan İsmail Amca,⁴ bilmeden okumadan imzaladığı sözleşmede belediyenin kendilerinden aldığı binanın değerini sabit tutarken, yeni inşaatın bedelini ucu açık bıraktığını dolayısıyla metrekare başına ödeyeceği fiyatın 1243tl'den 2500tl'ye çıkartılabileceğini öğrenir. 230 metrekarelik arsasını verip 5+1 daire için anlaşılan bir başka vatandaşın bahtına 98,5 metrekare daire çıkmıştır ve ödeme şartları da henüz belirsizdir ama 230 metrekarelik arsasına yapılan villalar bugün 300.000tl ve 500.000tl'den pazarlanmaktadır.⁵ "*Bizi 'Hemen tapuları getirin, bir hafta içinde bu işi bitirelim' diye aradılar. Aceleyle gittik imzaladık. Sözleşmeden bir şey anlamadık. Böyle olacağını ne bilelim?*" diye dert yanan bir başka Sulukule sakini, iki katlı evlerinin yerine kurada 80 metrekarelik bir daire çıktığından yakınır.⁶ Diğer yenileme alanlarında da durum farklı değildir. Tarlabası'nda 3 katlı evinin bir katında oturan ve kiralıyla geçinen yaşlı bir kadına evinin karşılığında sadece 85 metrekare daire verildiğinden, geliri de elinden alınmaktadır ve pahalı projeye göre borçlu çıkma olasılığı da bulunmaktadır.⁷

Yenileme alanı sakinlerinin evlerini kendilerinin yenileyebilmeleri ise sözleşmelerdeki ağır şartlar nedeniyle neredeyse olanaksızdır. Ayvansaray Tokluded'e'nin 50 küsur senelik tapulu sakini İsmet Hazer geçtiğimiz yıl bu nedenle intihara teşebbüs etmiştir.⁸ Sakinlerin kendi mülklerini kendilerinin yenileyememeleri için sanki her türlü zorluk ve ağır yükümlülük sözleşmelere yerleştirilmiş gibidir, röleveler 90 gün içinde tamamlanamazsa kamulaştırma, mülk üzerinde belediyenin tevhid, ifraz, ihdas işlemlerine onay, proje alanındaki her türlü donatı ve altyapıya ait harcamanın taşınmaza düşen payını %20 fazlasıyla ödeme... Tokluded'e, yine de şanslı sayılmalıdır; Tarlabası'nda evini kendi restore etmek isteyen talebi kaale alınmadığı gibi kamulaştırma yoluyla mülkü elinden alınmıştır!⁹

Öte yandan, proje müteahhidlerine gösterilen eli açıklığın haddi hesabı yoktur. Tokludede’de evini kendi yenilemek için müracaat eden vatandaşa 2 kat hakkı tanınırken, aynı ev projenin müteahhidine verildiği takdirde 3 kat hakkı tanınacağı haberi yakın zamanda basında yer almıştır.¹⁰ Böylece, çeşitli ayak oyunları ile sakinlerin kendi evlerini kendilerinin yenilemelerinin önü kesilmekte, dezavantajlı şartlar ortaya sürülerek de sakinler belediye ile anlaşmaya mecbur bırakılmaktadır. Yerel yönetimlerin projelerini meşrulaştırmak amacıyla öne sürdükleri çöküntü söylemini ise bizzat sakinlerin kendi başvuruları yalanlamaktadır. Evlerini yenilemek isteyenlere tarihi bölge gerekçeleriyle izin çıkmadığı için yıllardır evlerine çivi çakamayan sakinlerin¹¹ ellerinden alınan mülkler, bugün inşaat firmalarına peşkeş çekilirken bırakın çivi yıkım da dâhil her türlü projeye açılabilir.

Bu süreçte kamu yararı kavramının da içi boşaltılmaktadır. Dönüşüm/ yenileme/afet yasaları, artlarındaki

kamulaştırma gücü sayesinde alt gelir gruplarından üst gelir gruplarına mülkiyet transferi araçlarına dönüştürülmüş durumdadır. Yerel yönetimlerin hemen her yenileme alanında dayattığı “kamulaştırırız” tehdidi, bir vatandaşın tanımlamasıyla yönetimlerin işportacıya dönüştüklerinin kanıtıdır ve yerel yönetimin görevlerinin ne olduğunu da sorgulatmaktadır. Yönetimler halkın çıkarları aleyhine sermayenin çıkarları doğrultusunda çalışmak için mi seçilmişlerdir? Lüks projeye ortak olamayan ve evlerini de kendi şartlarıyla yenileyemeyenler, kamulaştırma tehdidi karşısında çaresiz kalarak mülklerini oldukça düşük fiyatlarla elden çıkartmaktadırlar. Tarlabası’nda “mücevher değerinde bir bölgede” mülkler bu nedenle yok pahasına el değiştirmiştir. 2008’de, Beyoğlu Belediyesi, yaklaşık 100 metrekaRELİK bir hisse için 56 bin lira teklif etmiş ancak mal sahipleri “Evimizi biz restore etmek istiyoruz” deyince bu sefer 37 bin liradan kamulaştırma çıkartarak gözdağı vermiştir.¹² Kamu yararına yönelik yapılması gereken

kamulaştırma uygulamaları merkezi ve yerel yönetimlerin elinde birer baskı aracına dönüşüp mülkiyet hakkına tecavüze kadar vardığında, böyle yönetimleri etik bağlamında nasıl değerlendireceğiz, bunlara ne ad vereceğiz? Bu alanların kamu yararı olmayan turizm amaçlı projelere ve/veya lüks konut / ofis projelerine açılmaları yasalardaki kamulaştırma gerekçelerinin hukuksuzluğunu da ortaya çıkartmaktadır. Tarlabası’nda ofisler metrekaresi 7 bin 500 dolardan pazarlanırken, 107 metrekaRELİK en küçük ofisin değeri 800 bin dolar artı KDV olarak hesaplanmaktadır. Oysa aynı cadde üzerinde kültür varlığı olarak tescil edilmiş 5 katlı bir bina yalnızca 761,000 tl’ye kamulaştırılmış; binanın sahibi, kamulaştırılan 5 katlı tarihi binasının yerine projeden 100 metrekaRELİK bir ofis bile alamamıştır.¹³

Tarlabası Derneği’nin avukatı Barış Kaşka’ya göre, vatandaşın tapulu mülkü, ihale yoluyla, bir ticari şirket lehine kamulaştırılmış, kamulaştırma bedelleri ise vergilerimizden ödenerek, tapular ticari şirketin üzerine geçirilmiştir.¹⁴ Merkezi ve

yerel yönetimlerin yorumladıkları *kamu yararı*, bildiğimiz kamu yararı anlamından saparak sermaye yararı olmaktadır! Sulukule'de 15.000-30.000tl arası elden çıkartılan mülklerin bugün 300.000-500.000tl arası satılmaları hatta bazılarının 950.000tl üzerinden emlak bürolarınca pazarlanmaları,¹⁵ kavramın nasıl tersyüz edildiğinin bir başka göstergesidir. İstanbul 4. İdare Mahkemesi 26.04.2012 tarihli kararında Sulukule projesinde kamu yararı görmediğini ilan ederek projeyi iptal etmiştir. Bu durumda, ortada hiçbir kamu yararı olmadan, kamulaştırma baskısı kullanılarak Sulukulelilerin mülklerine el konulmuş demektir. Fener-Balat-Ayvansaray projesinin İstanbul 5. İdare Mahkemesi tarafından aynı gerekçelerle iptali ise böyle bir hukuksuzluğa dur demek olmuştur.

Ancak mahkemelerin bu olumlu kararlarının pek yakında hiçbir hükmü olmayacaktır çünkü hukukun iğdiş edilmesi bitmemekte, kentsel dönüşümle ilgili her yeni yasa, bir öncekindeki hak arama mekanizmalarını bloke edecek şekilde düzenlendiğinden, hukukun varlık nedeni olan adaletin tesisi de giderek imkânsızlaştırılmaktadır. Bu çerçevede, belirli bir yasa maddesi de başlı başına bir hukuk ihlali olarak karşımızda. 6306 sayılı Afet Yasası'nın 9. maddesine göre, idari işlemlere karşı açılan davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceğinden, idarenin haksız uygulamalarına karşı hukuk yoluyla itiraz hakkı, yine hukuk yoluyla, bir yasa vasıtasıyla elimizden alınmakta. Bu durumda, idare, hiçbir engel ve kısıtlamayla karşılaşmadan hukuka aykırı işlemlerine devam edebilecek demektir. Kişinin idareye karşı hak arama özgürlüğü elinden alınmakta, dahası, yargı kararlarının bağlayıcılığı ile idarenin hukuka bağlı olma gerekliliği de ihlal edilmektedir. Fatih Belediyesi örneğinde gördüğümüz üzere, gelecekte her türlü kısıtlama

ve denetimden azade, hesap verebilirliği olmayan hatta hukuka meydan okuyabilecek idareler bizi bekliyor demektir. Sulukule'de uygulanan projeyi ve projeyi onaylayan Fatih Belediye Meclisi'nin işlemini, 5366 sayılı yasadaki öngörülen amaçların gerçekleştirilmesine hizmet edebilecek nitelikte ve kamu yararına uygun olmadığı gerekçeleriyle iptal eden İstanbul 4. İdare Mahkemesi'nin kararına rağmen, Fatih Belediyesi'nin Sulukule kuralarını gerçekleştirilmesi bu çerçeveden değerlendirilmelidir. Belediye, elini güçlendiren yeni yasadaki 9. maddeye güvenmektedir. Bir yasa maddesinin hukuksuzluğa ve idarenin keyfi uygulamalarına davetiye çıkartması, rantsal dönüşümün hukuku sürüklediği çıkmazdır; bundan böyle yerel yönetimlerin haksız uygulamalarının karşısındaki tüm hukuki engeller kalkmıştır ve dolayısıyla bu noktadan sonra hukuk devletinden söz etmenin anlamı kalmamıştır.

Örnekleri çoğaltmak elbette mümkün, bugün ülkenin her dönüşüm /yenileme alanından mağduriyet ve ihlal çıgıkları yükselmekte; Afet Yasası uygulamalarıyla bu ihlallerin artması da çok muhtemel. Kentlerin neler/kimler pahasına pazarlanması girişimciliği hukukun içini boşaltıp adaletsiz ve vicdansız yönetimlerle sebep olurken, kentsel siyasetin alanı da aldatmalar, yalanlar, boş vaatler ve göz boyamalarla tanzim edilmekte. Kamu yararını ön planda tutması, şeffaf ve hesap verebilir olması gereken merkezi ve yerel yönetimler, kentlilere karşı sermayenin yanında kentsel rant için saf tutarken her türlü hile, aldatmaca ve hukuksuzluğa başvurarak kirlenmektedirler. Örnekleri çoğaltmanın ötesinde sorgulanması gereken bu hukuk dışı gidişatin nasıl durdurulacağı ve etik değerlere sahip insan odaklı çalışan yönetimler nasıl kavuşulacağıdır.

Referanslar

- 1- Elif İnce; Kentsel dönüşümün sicili kabardı, Radikal 9.08.2012.
- 2- Gayrimenkulün menkulleştirilmesi uygulamasına göre bir mülke proje öncesinde biçilen değer, pahalı projenin değerinden düşülerek aradaki fark projeye ortak olandan talep edilmektedir. Projenin değeri her zaman çok yüksek olduğundan, alt gelir grupları nüfuslarının bu farkı ödeme şansları yoktur. Yasadaki kamulaştırma baskısı nedeniyle mülklerini elden çıkartmaktalar. Böylece yenileme projeleri üst gelir gruplarına mülkiyet transferi projelerine dönüşmekte.
- 3- Elif İnce; Tarlabası'nda 'mücevher değerinde' işler, Radikal 14.08.2012
- 4- Elif İnce; Sulukule'de villa hayal mi olacak? , Radikal 17.09 2012.
- 5- Elif İnce; Evimin yarısı nereye gitti?, Radikal 8.08.2012.
- 6- age
- 7- Özlem Yüzüak ; Mücella Yapıcı: Kentsel Dönüşüm... Ama nasıl?, Cumhuriyet, 27.11.2008
- 8- Cihan Uzunçarşılı Baysal; Bir intihar girişiminin rantsal anatomisi, eXpress Eylül-Ekim 2011 http://bilgi.academia.edu/CihanUzuncarsiliBaysal/Papers/1070146/ISTANBUL-_TOKLUDEDE_Bir_Intihar_Girisiminin_Rantsal_Anatomisi
- 9- Elif İnce; Tarlabası'nda 'mücevher değerinde' işler, Radikal 14.08.2012.
- 10- Ömer Erbil; Müteahhitlere 3 kat, ev sahiplerine 2 kat, Radikal 27.07.2012.
- 11- Cihan Uzunçarşılı Baysal; Bir intihar girişiminin rantsal anatomisi, eXpress Eylül-Ekim 2011. http://bilgi.academia.edu/CihanUzuncarsiliBaysal/Papers/1070146/ISTANBUL-_TOKLUDEDE_Bir_Intihar_Girisiminin_Rantsal_Anatomisi
- 12- Elif İnce; Tarlabası'nda 'mücevher değerinde' işler, Radikal 14.08.2012.
- 13- Elif İnce; 'Kamu yararına' milyon dolarlık ofisler, Radikal 9.09.2012.
- 14- age
- 15- <http://www.emlak.net/33880260-Sahibinden-4-1-Satilik-Villa-Sulukule>

Selami Özçelik: “TOKİ’nin projelerinden uygulama aşamasında haberimiz oluyor”

Röportaj: Burak Sarı

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi öğrencisi, Şeffaflık Derneği
gönüllüsü

3 Temmuz saat 23:00 sıralarında başlayan şiddetli yağış 4 Temmuz günü saat 6:00’ya kadar devam etti. Yağış neticesinde oluşan su taşkınları Samsun Kent Merkezinin doğusunda yer alan iki derede afete yol açtı. Bunlardan biri, Mert Irmağının yan deresi konumundaki Yılanlı Dere Vadisi, ikincisi ise Samsun Ordu karayolunun Derbent Mevkiinde denize ulaşan İncirli Deresi (Çanaklı Çeşme) Vadisiydi. Yaklaşık 7 saat süren yağış 13 kişinin hayatını

kaybetmesine sebep oldu. Bu 13 kayıptan 4’ü ise TOKİ konutlarının kapıcı dairelerinde bulunmaları neticesinde meydana geldi. TOKİ konutlarında meydana gelen can kaybı TOKİ konutlarının dere yatağına yapıldığı yönünde eleştirilere yol açtı. Bizde konuyu ehline danışmak sebebiyle TMMOB Mimarlar Odası Samsun Şube Başkanı Selami Özçelik’e sorularımızı yönelttik.

3-4 Temmuzda Samsun'da meydana gelen yağış beklenenin çok üstünde semavi bir afet niteliğinde midir ?

Metroloji müdürlüğünün açıklamasına göre yağış miktarı 48 kg/m² dir. Bu miktardaki yağış olağan üstü bir yağış değildir. Selin oluştuğu bölgede lokal olarak çok daha fazla yağışın olduğu, bölgede yağış ölçüm istasyonu olmadığından belirlenemediği ileri sürülmektedir.

1980 Nazım İmar Planı Raporu'na göre Mert Irmağının taşkın sahasında bulunan bu bölgeye nasıl imar izini verilebiliyor?

1980 nazım İmar Planı tespitlerinde TOKİ konutlarının yapıldığı bölge Mert Irmağının taşkın sahası olarak belirlenmiş, imalat yapılmayan bir iki katlı depolama tesisi alanı olarak belirlenmiştir. Yani ıslah çalışmaları yapıldıktan sonra, imalat yapılmayan az katlı depolama gibi fonksiyonların yapılabileceği binaların yapılması öngörülmüş ancak, zaman içinde imar planı değişiklikleri yapılarak çok katlı konut, ticaret vs. binalarının yapılması sağlanmıştır.

TOKİ konutları başka bir alana yapılamaz mıydı?

TOKİ konutları başka bir alana yapılabilirdi, yapılmalıydı. TOKİ konutlarının yapıldığı alan Mert Irmağı'nın taşkın sahası, Yılanlı Deresi'nin ise dere yatağı ve bitişiğidir. Ayrıca zeminde problemler bulunmakta olup zemin iyileştirmesi yapılmaya çalışılmaktadır. Tüm bu gerçeklere baktığımızda bu bölgenin yapılaşmaya açılmaması gerekir. Uygun yer seçilerek yapılabilirdi. Yer seçimi yanlıştır.

TOKİ ile Mimarlar Odası arasında görüş alışverişi gerçekleşiyor mu?

TOKİ projelerini şeffaf bir şekilde odanız ile paylaşıyor mu? TOKİ Odamızla görüş alışverişi yapmıyor. TOKİ'nin uyguladığı projeler Odamıza gelmiyor, yaptığı uygulamalardan uygulama aşamasında haberimiz olabiliyor. Yaptığı uygulamalar hakkında ki görüşlerimizi bildirdiğimizde hiçbir şekilde önemsemiyor, her platformda yaptığımız eleştiriler ciddiye alınmıyor.

TOKİ konutları inşası başladığı sırada siz yetkililere veya kamuoyuna

herhangi bir uyarıda bulundunuz mu?

TOKİ Projeleri mesleki denetim için Odamıza gelmiyor, uygulamalarından inşaata başladıktan sonra haberimiz olabiliyor, baştan uyarıda bulunma şansımız olmuyor. İhale yapıp işe başladıktan sonra uyarıda bulunmak ise sonuç getirmiyor. Can kaybı yaşadığımız TOKİ konutlarında buraya özel bir uyarımız olamamıştır, ancak yaptığımız basın açıklamalarında ve Kent Sempozyumunda TOKİ'nin uygulamaları konusunda gerekli uyarılar yapılmış, Kent konseyi kitabında sunulan bildirimler kamuoyuna sunulmuştur.

Benzer olayların gerçekleşmemesi için Oda olarak sizin çağrınız ne yöndedir?

Oda olarak imar planlarının bilimsel verilere ve kurallara, şehircilik ilkelerine göre kamunun çıkarları göz önüne alınarak hazırlanmalı, zorunlu olmadıkça değişiklik yapılmamalı. Dere yatakları ve taşkın sahalarda yapılaşmaya kapatılmalı, bu alanlarda yapılmış yapılar derhal yıkılarak temizlenmelidir. Kişilerin günlük çıkarları yerine halkın çıkarları gözetilmeli.

“Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi” Yasası’na Eleştirel Bir Bakış

Yazan: Dr. Ahmet Kıvanç

TMMOB Şehir Plancıları Odası, İstanbul Şubesi
Yönetim Kurulu Üyesi

Büyük bölümü afet riski altında olan ülkemizde, olası afetler öncesinde, can ve mal kayıplarının yaşanmasının önüne geçilmesi amacıyla gerekli önlemlerin alınmasının yanı sıra var olan yapı stokunun olası afetlere karşı güvenli kılınması için devlet eliyle çalışmaların yapılması kaçınılmazdır. Ancak, son yıllarda alışkanlık haline gelen, her yeni yasal düzenlemede yasanın amacına ilişkin düzenlemeler yapılırken izlenen, ‘yerel yönetimlere ait görev ve yetkilerin merkeze taşınması ve kentsel rantların yönlendirilmesine ilişkin yetkilerin merkezi olarak kullanılmasının önünü açacak düzenlemelerin de araya sıkıştırılması politikasının

ülke yönetiminde söz sahibi olan siyasete egemen bir görüş olduğu görülmektedir.

Bu bakımdan, 21 Mayıs 2012 tarihinde, 28309 sayılı resmi gazetede yayınlanan; “6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” ve 4 Ağustos 2012 tarihinde, 28374 sayılı resmi gazetede yayınlanan; “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği” detaylı olarak incelendiğinde kanun ve yönetmeliğin taşıdığı riskler gözlerden kaçmamaktadır.

Kanun ve Yönetmeliğin Taşındığı Riskler

Planlama, imar ve kentsel dönüşüm konularında yakın dönemde yapılan diğer yasal düzenlemelerde de gözlemlendiği gibi, yasanın ruhunda inşaat sektörünün canlandırılması, canlı tutulmasının gizil amaç olarak tercih edildiği anlaşılmaktadır. Ne yazık ki bu açıktan dillendirilmeyen gizil amacı gerçekleştirmek isterken seçilen yöntem insanca olmaktan uzaktır. Konunun birincil dereceden muhatabı olan dönüşüm alanında oturan halk ve bu alanın sorumluluğuna sahip olan yerel yönetimler için hiçbir avantaj taşımayan bu yasa ve ilgili yönetmeliği inşaat firmalarının adeta iştahını kabartmaktadır.

Olası risklere kısaca bakacak olursak;

- Ülkenin tüm topraklarını ve doğal kaynaklarını tahrip etmeye yönelik keyfi uygulamaların önü açılacaktır,
- Kamu kurumlarına ait alanlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tahsis edilerek yapılaşmaya açılacaktır,
- Rantı yüksek bölgelerde yer alan ve gerçek mülkiyeti yurttaşlara ait olan hastane, okul gibi kamu tesisleri elden çıkarılacaktır,
- Anayasaya aykırı olarak, sağlam binalar da Bakanlığın belirleyeceği sınırların içinde kalmaları durumunda yıkılabilecektir,
- Mülk sahiplerine sadece enkaz bedeli verilecek, tahliye ve yıkım masrafları mülk sahibine ödetilecek; ödemeyenlerin tapu kaydına ipotek konulacaktır,
- Yargıya başvurma hakkı kısıtlanacak; Anayasanın, Hak Arama ile ilgili maddesi ihlal edilecektir,
- Halkın ve diğer ilgililerin planlar hakkında bilgilenme, katılım ve itiraz hakları elinden alınacaktır,
- Riskli alanlardaki yapıların tamamında, bölge halkının alandan

tasfiyesini hızlandırmak için elektrik, su ve doğalgaz hizmetleri durdurulabilecektir,

- Altyapı maliyetleri konutları yıktırılanlara ödetilebilecektir,
- Anlaşmayı kabul etmeyen geniş bir kesim barınma hakkından yoksun kalacaktır,
- Uygulama aşamasında, barınma hakkını savunanlar ve dayatılan anlaşmaya karşı çıkanlar cezalandırılacaktır,
- Parklar, okul ve hastaneler, sosyal ve kültürel tesisler için ayrılan alanlar azaltılacak, yaşam kalitesi düşük sağlıksız kent parçaları oluşturulacak, nefes almak zorlaşacaktır,
- Birçok yasa hükümsüz bırakılacak; tüm kıyılar, tarım alanları, zeytinlikler, meralar, orman alanları ve sit alanları yapılaşmaya açılacaktır,
- Orman alanlarının tahrip edilmesi, riskli yapılar gerekçe gösterilerek meşrulaştırılacaktır,
- Kamu ihale kanunu devre dışı bırakılacak, ihalelerde usulsüzlüklerin önü açılacaktır.

Tercih edilen bu yöntem kentlerimizin en yoksul kesimlerini kredi kullanmaya ve borçlanmaya zorlamakta, yoksulluğu derinleştirmektedir. Yapılacak uygulamalar ile kentlerimiz plansızlığa doğru bir adım daha sürüklenecek, kentsel alanda karmaşa büyüyecektir.

Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Olarak Önerilerimiz

Kamuoyunda hiç tartışılmaksızın ve konunun uzmanı olan bilim insanları ile meslek örgütlerinin görüşlerine başvurulmaksızın bir anda ortaya atılan "afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi" kanunu yerine planlama, imar, kentleşme, yapı ve afet alanlarında bilimsel, sosyal ve bütünlükçü yasal düzenlemeler ve siyasal bakış açılarının nasıl mümkün

olabileceğini tartışmak gerekmektedir.

Bu bağlamda, bir meslek örgütü olarak;

- İlk olarak, İstanbul Deprem Master Planı'nın dikkate alınmasını;
- Yapı stokunun afetlere dirençli hale getirilmesinde konuya özel planlama yaklaşımlarının uygulanmasını, yapıların kamusal denetim altında ve yeterli mühendislik hizmeti alarak inşa edilmesini,
- Nüfus yoğunluklarının arttırılmamasını, park, okul, hastane, sosyal tesis gibi yaşam alanlarının azaltılmamasını (aksi taktirde can ve mal kayıpları artacak, yasal düzenlemeler eliyle daha büyük afetler yaşanmasının önü açılacaktır),
- Katılım, şeffaflık, sağlıklı bilgi altyapısı gibi demokrasi kültürünün vazgeçilmez bileşenlerinin ve yaşanabilirlik ilkelerinin yok sayılmamasını,
- Yasal düzenlemeler ve uygulamalarda Toplumsal Barış ve Adalet ilkesinin gözetilmesini,
- Güvenli ve sağlıklı yapı üretimini düzenleyen hukuki altyapı oluşturulurken, ilgili ve bilgili tüm kesimlerin (konunun uzmanı akademisyenler ve meslek insanları, meslek odaları, hukukçular, siyasi partiler, bürokratlar, toplum temsilcisi örgütler, özel teşebbüs temsilcileri ve yurtdışından davetli deneyimli uzmanlar) birikim ve önerilerinden yararlanılmasını, ortak paydalar oluşturulmasını,
- Mevcut kent dokusunu zedelememeye özen gösterilmesini,
- Halkın yaşadığı yeri terk etmek zorunda bırakılmamasını,
- Afetlere karşı kırılğan kentlerimizde, halkın projelere desteği sağlanmadan dönüşümün gerçekleşmeyeceği gerçeğiyle, projelerin tüm kesimleri kapsayan bir katılımı hazırlanmasını, azami mutabakat sağlanmasını,

Kapak Konusu

- Maliyetin tamamıyla halka yüklenmemesini, maliyet ve hâsılatın adil dağılımına yönelik finansman modelleri geliştirilmesini, ayrıca halka mali destek sağlanmasını,
- İmar haklarının artırılması sonucunda kentsel değer artışı ile yaratılan fakat nereye gittiği belli olmayan kazançların vergilendirilmesini, böylece yeni projelere kaynak sağlanmasını,
- Afet Yönetiminin, “yara sarma”

anlayışına veya “oldu-bitti”ye getirilen sorunlu yasal düzenlemelere indirgenmemesini, Afet Yönetim Sisteminin tüm bileşenleriyle ve layıkıyla hayata geçirilmesini önermekteyiz.

Sonuç

Bu bağlamda, kentlerimizin planlı bir şekilde yenilenmesi için gerekli ilkelerin uygulanabilirliğini sağlayacak

yasal bir çerçevenin belirlenmesi esnasında geniş katımlı ve çok aktörlü bir kurgunun oluşturulması gerekmektedir. İlgili bilim insanları ve sivil toplum örgütlerinin içinde bulunduğu, kamuoyunun desteği ve güvenini tam anlamıyla arkasına alan, ülkemiz kentleşmesinin ihtiyacı olan yasal düzenlemelere yönelik tartışma ortamlarının yaratılması, bütünlükçü ve bilimsel bir kanun için zaruri bir ihtiyaçtır.

Şeffaflığı Destekliyoruz

We Support Transparency

Hergüner Bilgen Özeke
Avukatlık Ortaklığı Attorney Partnership

Kentin Hikayesi: Metropolitika

Türkiye genelinde gerçekleşecek olan kentsel dönüşüm sürecinin arifesinde yaşanan gelişmeleri mimar, yazar ve Açık Radyo programcısı Korhan Gümüş ile yayın sonrası bir sohbet gerçekleştirdik.

Röportaj: Murat Can Tonbil

Metropolitika'nın hikayesi nasıl başladı?

Metropolitika Açık Radyo'nun kuruluş safhasından beri devam eden bir hikaye. 1995 yılında Açık Radyo kurulacağı sırada İstanbul'da HABİTAT, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı düzenliyordu. İlk olarak bu konferans için büyük bir STK ağı oluşturduk. Bu STK ağı, bugüne kadar olmayan bir şeyi yaptı. STK'lar o güne kadar hep ayrı hareket ediyordu. Mesela insan hakları ile ilgili ise, kendi topluluğunun insan haklarını korumaya yönelik hareket eden temsilî örgütlerdi. Bizim kurduğumuz bu grup ise, STK'ların bağımsızlığını savunuyordu. STK'ların hangi siyasi görüşte olursa olsun yine de kamu otoritesi ile bağımsız bir ilişki kurması gerektiğini söyleyen bir gruptu bu. Bu grubun

toplantıları önce benim evde yapıldı, daha sonra ise BİLSAR kullanılmaya başlandı. Yapılan HABİTAT konferansının önemli bir haber kaynağını biz oluşturduk. Konferanstan kamunun bile pek haberi yoktu. 1994 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin yeşil alanı koruma danışmanı olarak İngiltere'deyken tesadüfen bu konferansın ne olduğunu öğrendim. Konferans sırasında toplantı odalarından birinde "İstanbul" yazıyordu, ben de şaşırdım tabii, "bir gidip bakayım neymiş İstanbul" dedim. Orada öğrendim ki 1992 Rio Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi'nde meğer bir söz verilmiş. O zaman başbakan olan Süleyman Demirel, Birleşmiş Milletler'i ikna etmiş. Tabii heyet olarak gidilmiş oraya, muhtemelen STK'lar da varmış işin içinde. Ama kimsenin haberi yok. Devamında Birleşmiş Milletler karar

almış ve Habitat Kongresi'nin 1996'da İstanbul'da yapılmasına karar verilmiş.

1996 yılında böyle bir kongre düzenleneceğinden kimsenin haberi yok. Büyük ihtimalle şöyle olacaktı; Birkaç ay kala hazırlık başlayacaktı, 'İstanbul'da şu kongre oldu, bu kongre oldu' diye ve kongre oldu bittiye getirilecekti. Tabii ben Doğal Hayatı Koruma Derneği danışmanı olduğum için Dernek Yönetim Kurulu Başkanı Nergis Yazgan'a gittim, "böyle bir şey var sizin haberiniz var mı?" sorusuna, "Haberim yok" cevabını aldım. Tarih Vakfı'na gittim, onun da kurucu heyetindeyim, onların da haberi yok. Belki Ankara'ya gitseydim birileri biliyor olabilirdi. Bayındırlık Bakanlığı'nda bir kişinin elinde bir evrak olduğu tahmin edilebilir. Ama böyle bir konferans için STK forumu çok önemli. STK'ların önceden konuşması, bir komite oluşturması, kongrenin çerçevesinin belirlenmesi. Bu kongreler birden ortaya çıkmıyor, onlardan önce Birleşmiş Milletler'de kongre için hazırlık komitelerinin rapor çalışmaları oluyor. Bu rapor çalışmalarına katılmak gerekiyor, hatta STK'ların Milli Heyet'e temsilci vermesi gerekiyor. Dolayısıyla Türkiye'de ilk kez o zaman STK'lar kamudan daha önce harekete geçtiler ve bilgi paylaşmaya başladılar. Devlet ise bunun üzerine harekete geçti.

“RESMİ TARAF GELİŞMELERİ GERİDEN TAKİP ETTİ”

Habitat'ın bu kadar ses getirmesinin sebebi olarak da bunu gösterebiliriz. Yoksa '2 aylık bir hazırlık içinde kongre yaptık' gibi olacaktı. STK'lar öyle güçlü bir katılım gösterdiler ki, o STK'lar arasında da bir ayrışma dahi çıkmadı. O zamanlar aslında STK'lar arasında da kutuplaşmalar vardı. O dönem bizim harekete geçirdiğimiz aktif çalışanların sayısı 200'ü buluyordu. Onlar kendi aralarında temsilciler seçtiler ve temsilcilerini New York'a hazırlık komitesine gönderdiler. Resmi taraf tabii arkadan geliyordu. Onlar izleyemedi bu toplantıları. Biliyorsunuz

Dışişleri Bakanlığı'nın bürokratları bu tür şeyleri biliyorlar. Ama asıl izlemesi gereken İstanbul Belediyesi ya da Bayındırlık Bakanlığı bu süreci izleyemedi. Onlar da geldi ama hiç toplantılara katıldıklarını görmedim. Geliyorlar, alışveriş yapıyorlardı. STK'lar öyle bir gönüllülük oluşturdular ki devlet bunu kabul etmek durumunda kaldı. Hatta ilk defa Dışişleri Bakanlığı'nın resmi heyetine iki üye STK'lardan seçildi. Unutulmaması gereken, bir nokta da, o dönem 93-94 yılları karanlık dönemlerine denk geliyor oluşuydu. Türkiye'deki bu Habitat Konferansı'nın boykot edilmesi planlanıyordu. Dünyadaki STK'lar böyle bir hazırlık içindeydi. Onların temsilcileri ile iki senelik çok zorlu bir süreç yaşandı. Bu konferansın bağımsızlığını devlet garanti etmeseydi boykot edilecekti.

“STK AĞLARININ OLUŞMASINDA AÇIK RADYO ÖNEMLİ BİR ROL OYNADI”

Burada da bir kutuplaşma yaşandı mı?

Orada olmadı. Habitat Örgütü'nün muadili olan bir Habitat Sivil Toplum Örgütü ağı vardı. Biz de üyesi olduk onun. Onlar boykot kararı ile geldiler. Biz onlarla oturduk ve müzakere ettik ve sonunda boykot edilmesinden, konferansın gerçekleşmesinin daha faydalı olacağı kararına vardık. Çünkü, mesela o yakılan köyler ile ilgili envanter ilk kez o zaman hazırlandı ve Birleşmiş Milletler'e sunuldu. O envanter yapılmasaydı bugün hiçbir bilgimiz olmayacaktı. Yani o STK'lar tarafından uluslararası düzeyde yapılan bir çalışma oldu. Taksim merkez olarak kullanıldı bunun için. Bu Habitat olayı başka alanlara da uzandı tabii. Mesela 99 depreminde de STK'lar yine kamudan önce harekete geçtiler. Tabii o zaman kamunun her bölümü ayrılmış olarak çalıştı için STK'lar kişisel olarak çalıştı. Deniz otobüsleri nereye yanaşacak mesela, yerleri değişti ama kamu bunlarda aksiyon

alamadı. Bu ilişkisel yöntemi uygulayarak STK'lar mesela o acil durum yardımında çok daha başarılı oldular. Açık Radyo da bu STK ağının oluşmasında önemli bir rol oynadı. Bu STK ağları aynı zamanda şeffaflığı da sağladı. Mesela 99 depreminde televizyonda sağlanan bütün bilgi akışı STK'lardan çıktı.

Bu STK hareketliliğinin kentsel boyutunu sorarsanız bana, bu Habitat'dan sonra STK'ların kentsel dönüşüm uygulamasıyla ilgili çalışmasına yönelik merciler oluşturuldu. Bu hem uluslararası makamlar tarafından, hem de Türkiye tarafından kabul edildi. Bunları hatırlamak önemli tabii, unutuyoruz zamanla. İşte o zamanki hareketlilik sonucu bu Fener-Balat projesi ortaya çıktı.

TOPYEKÜN KENTSEL DÖNÜŞÜME DOĞRU

Türkiye'de bu kentsel dönüşüm meselesi inşaat meselesi gibi algılanıyor. Kent inşa edilecek bir nesne, deprem tehlikesi, ulaşım problemi gibi farklı sorunlarla anılıyor. Bunlar sadece fiziksel mekanın dönüşümü üzerinden kurgulanmaya çalışılıyor. Bunlar hep modern şehircilik açısından düşünülüyor.

Mimarlar müteahhitlere bağlı çalışıyor. Bu görüşün oluşmasının ana sebebi, bu sembolik alan, bizim mekan üzerine düşündüğümüz, sosyal hizmetleri planladığımız düşünce alanının aslında Fener-Balat projesinde de gördüğümüz gibi ya da Avrupa Birliği'nin genel kural haline getirdiği gibi asla fizibilite aşamasında spekülâtorlere terk edilmemesi gerekiyor. Bu durum Avrupa Birliği'nde suçtur. Bizdeyse tam tersi. Bu yüzden müteahhit öne çıkıyor. Oysaki durumun zorunlu koşulu hukuki süreçleri kamusal nitelik kazanması için – çünkü hiçbir yönetici daha başlangıçta bunu ihale edemez- kamusal nitelikli müdahalenin bir kere açık uçlu olması gerekir. Kapalı uçlu olamaz. İhaleler kapalı uçludur. İhale

Korhan Gümüş ve program partneri Aysim Türkmen

yaptığınız zaman bir şeyi tanımlamalısınız. Bu bardağın kulbu olacak, şekli şöyle olacak dersiniz ona göre ihale yapıp teklifleri alabilirsiniz. Açık ihale böyle yapılır. Ama henüz daha ortada bardak fikri yoksa, kutu mu olacak, cam mı olacak, porselen mi olacak, içinde çay mı olacak kahve mi olacak, bilinmiyorsa- kimse tanı değildir. Tanrı bilir ancak böyle şeyleri- , o zaman kimse çıkıp da 'dinamitle binaları patlatıp kentsel dönüşüm yapıyoruz' diyemez. Çünkü kent karmaşık bir konudur. Mesela mimarlık ile ilgili konuşursak ya da mühendislik ile ilgili konuşursak çok farklı yöntemler uygulanabilir. Yapı yıkılacak mı yoksa sağlamlaştırılacak mı? Bazı yapıların ancak belirli kısımlarına müdahale edebilir. Bunları bilemezsiniz. Sadece 'şehri yeniden yapacağız' dersiniz bu imkansız olur. Tüm kenti yıkabilirsiniz tabii. Eskileri yıkılır yenileri yapılır ancak bu bir süreci yönetmektir. Bir otomobil üretmiyorsunuz ki! Otomobil olsaydı, "bu otomobil eskidi bunu atıp yenisini alıyorum" diyebilirdiniz. Ya da "bu modelin yerine yenisini üretiyorum" diyebilirsiniz. Şehir öyle bir şey değil.

“SULUKULE'Yİ BİR BÜTÜN OLARAK GÖRMEK GEREK”

Sulukule'nin tamamını yıkıp yeniden

yapmaya kalktılar. Bu da neden başarısız olduklarını gösteriyor. Sulukule'yi ele alırsak burada kent içinde Sulukule'nin rolünü keşfedemeden, acil bir müdahale gerçekleşti. Çünkü oradaki bakışa göre buralar yeniden yapılır sonra gelir birisi alır. Orada değeri oluşturan paradır. Satılmasını sağlayacak olan şey, ekonomik dönüşümü sağlayacak olan şey spekülasyondur. Oysa ki orada yaşam değeri var, başka bir açıdan bakarsanız da müthiş bir zenginlik var. Bir eskicide unutulmuş Picasso tablosu gibi de görebilirsiniz. Bu insanlar orada varlar, bu insanların orada oluşturdukları bir deneyim var. Bunu keşfetmeye çalışmak, yaşam zenginliklerini, amaçlarını anlamak yerine, onu yok sayan onu kazımayla çalışan ve fiziksel müdahale ile değiştirmeye çalışan bir tavırla karşı karşıyayız. Ve bunu mimarlar da destekliyor. Kentin bu neo-klasik dönemden kalma mimarlık düşüncesine, yani sadece fiziksel çevreyi dönüştürmeye yönelik bir algıya sahip olan mimarlık düşüncesine bağımlı olması durumu daha da kötü hale getiriyor. Bunun ana sebebi siyasetçinin kararlarından ziyade bu yaratıcı sınıfın bağımlı olmasıdır. Kamu ne yapılacağını bilmediği sürece ihale edemez, bu çok basit bir mantık içeriyor. Bu kamusal müdahalenin birinci aşaması şeffaf olmalı ve halkla görüşülerek bağımsız kurumların katılımıyla

uluslararası normlara uygun bir şekilde yapılmalı. Öyle paldır küldür yapılacak bir şey değil. Bir kere bu birinci aşamada şeffaflık şart. Bu alandaki katılımcı kuruluşun spekülasyon olmaması şart. Demek ki, burada bağımsız denetim kuruluşlarının katılıma ihtiyacı var.

Ekim ayıyla birlikte şehirlerde kentsel dönüşüm müdürlükleri açılacağı söyleniyor.

Tabii bu işte bahsettiğimiz seksiyonlaşmanın uzantısı. Mesela bakalım belediyelerle bu kurumların ilişkisi ne olacak? Bunlar merkezi yönetimin alt şubesi gibi. Böyle bir şey olamaz. Kentsel dönüşümü yukarıdan yönetmeye çalışıyorlar. Bu şehir için bir felaket demektir. Bunun çıkmaz yol olduğunu herkesin söylemesi lazım. Böyle kentsel dönüşüm olamaz.

YARATICI ŞEHİRCİLİK ÖRNEKLERİ

İlla tabandan olması şart değil. Ruhr Havzası'ndaki örneğe baktığımızda, oradaki eyalet yönetiminin hareketiyle başlamış bir şey. Bu proje mesela 30 senedir süren bir proje, bir anlık 1 senelik bir şey değil. Bir şehri bir kere de inşa edemezsiniz. 53 tane belediye

var Ruhr'da bu işe katılan. Proje ilk olarak 70'lerde konuşulmaya başlandı. 78'de Almanya'nın demir-çelik faaliyetleri buradan çekilince -Burası dünyanın demir-çelik merkeziydi- yavaş yavaş tasfiye oldu. O zamanlardan bugüne gelirsek 30 yıllık bir tarihi var. Aynı bizim Haliç'in işlevsizleşmesi gibi uzun bir süreçte oldu bu. Dolayısıyla Almanya burayı geri kazanmaya çalışıyor. Burayı bir çekim alanı haline getirmeye çalışıyor. Ama neden? Mesela, burayı piyasa aktörlerine bırakabilirdi. Önce hurdacılar gelirdi, fabrikaları sökerlerdi. Sonra orası boş ve işlevsiz kalırdı. Kendi başlarına gelen gidenler bir şeyler yapmaya çalışırdı. Bir takım müteahhitler vs. Öyle yapmadılar ama. Buraya bir kongre merkezi koymayı bile, kültürle ilgili kalıcı bir kurum yapmayı bile kabul etmediler. Bizde zannediyorlar ki, kültür merkezi yapınca dönüşür. Kültür ögesi bile fonksiyonu sabitleyecekti. Onun için Arsenal'i geçiciliği tanımlı etkinliklerle dönüştürmeye başladılar. Ruhr'u da metropolitan bir havzaya dönüştürdüler. Çok iyi bir çevre onarım programı uyguladılar. Ve burada yerel bir örgütlenme oluşturdular.

Dönüşüm her zaman tepeden tabana doğru mu olur?

Biraz tabii, strateji yukarıda da üretilebilir. Ama örgütlenme yerel. Burada yerel kapasiteyi harekete geçirmek için yerel yönetimi güçlendirdiler ve nihayetinde bu projeyi yöneten bütün odaklı bir güç oluştu. Liverpool da böyle oldu. Liverpool'a 90'lı yıllarda gitseniz terk edilmiş bir yer bulurdunuz. Liverpool, Avrupa'nın en büyük limanı, 80'li ve 90'lı yıllarda tamamen boşaldı, işçi nüfusu şehri terk etti, otlar büyüdü şehirde. Şimdi oraya gittiğinizde şehrin canlandığını görebilirsiniz. Şehir yavaş yavaş hareketlenmeye başladı, genç nüfusu geri geldi. Her kentin kendi stratejisi olabilir ama mesele şu; bildiğiniz bu kamu zekâsı ile bu dönüşüm gerçekleştirilemiyor. Çünkü

o seksiyonlaşmış yapı, şurada Taksim Meydanı'nı bile yönetemez. Zabıta ya da dikenli telleri örmüş olan Çevik Kuvvet güvenliğini sağlıyor, Park ve Bahçeler Müdürlüğü çiçekleri suluyor. Böyle bir modelle siz bu kadar önemli bir kamusal alanı yönetemezsiniz. Dünyanın her yerinde çöktü bu sistem. Bu bizim Çevre ve Şehircilik Bakanı'nın temsil ettiği modern bir ütopyaydı. Bu durum da kenti felakete götürüyor. Çünkü bu modelle, süreci kentselleştiremiyor, katılımı sağlayamıyorsunuz. Burada dar görüşlülük hakim, çünkü AKP küçük müteahhitlik üzerine kurulmuş bir parti. Çünkü gücünü oluştururken yerel yönetimlerden güç aldı ve yerel yönetimler de bu merkezlerden destek alarak, modernist elit ile mücadele etti. Hep böyle bir ikircikli bir model taşıdı. Dolayısıyla bu modelin şimdi genelgeçer bir kamu modeli olarak kurumlaştığını ve hukuku da buna göre düzenlediğini görüyoruz ki, bu bir uçtan başka uca gidildiğini gösteriyor.

Bu yapı kurumsal hale geliyor ama bir diğer yandan direniş odakları halen etkin. Gülsuyu-Gülensu örneği var, yaratıcı eylemlerin görünür olduğu Karanfilköy olan durum var...

Evet Karanfilköy'ün durumu çok eski. Habitat sürecinde de var.

“ŞEFFAFLIK İÇİN BAĞIMSIZ OTORİTELER ŞART”

Biraz önce verdiğiniz örneklerde böyle direniş örneklerinden bahsedebilir miyiz?

Benim söylediğim örnekler içinde böyle direniş odaklı örnekler yok. Ama örneğin New York'ta, otoyollara karşı, tarım arazilerini korumaya çalışan insanların yaptığı gibi örnekler de mevcut. Özellikle 90'lardan sonra

ortaya çıkan örnekler o kadar masum değil. Ama bu direniş meselesi bağımsız düşünce üretimi ile birleşirse yönetimleri etkileyebiliyor. Türkiye'de de, itiraz olarak olarak görünen düşünce aslında yönetimin ana omurgasını oluşturacak düşünce sistemini kurmak zorunda. Çünkü şu anda kentsel dönüşümü - mahsus aynı kavramı kullanıyorum - düşünce iktidar tarafından üretilemiyor. İktidar daha çok pragmatik, daha orta sınıfta pratiklerine uyumlu olmaya bakan, yükselme trendinde, alt sınıf dinamizmini gösteren bir yapıda. Şehirde üretilen sembolik şiddeti dengelemek için kültürel bir karşıtlık yaratılmakta. Bununla bir denge yaratılmaya çalışılmakta. Modernist statükocu bürokrasinin temsil ettiği sembolik iktidara karşı her zaman popülist iktidarlarda ekonomik açıdan alt sınıfların, halkın temsilciliği iddiasıyla birlikte Türkiye'nin bürokratik devlet yapısı dikatomik bir yapıya dönüştürüldü. Bir tarafta teknokratik yapı içinde şeffaflıktan aciz bir bürokratik bir yapı var. Diğer tarafta ise, bununla mücadele eden bir popülist yapı vardı. Fakat bu mücadele öyle bir burkuluyor ki, kendisi de elit bir yapı oluşturuyor. Buna elitin yer değiştirmesi diyebiliriz. Tıpkı yoksulluğun yer değiştirmesi gibi. Dolayısıyla içerisinde demokratik bir dinamizm bulunan ama bir diğer taraftan da aynı yolu izleyerek siyasetçiyi merkeze yerleştiren bir yapı. Çünkü bürokratlara teslim oluyor ve şeffaflığı ortadan kaldırıyor. Çünkü şeffaflığı sağlayan ana mesele, otoritenin kendi paylaştığı bilgiler değil, aynı zamanda bağımsız otoritelerle birlikte oluşturulan arayüzlerle paylaşılan bilgilerdir. Dünyada o arayüz şarttır. Bu arayüzün bağımsız kuruluşlarla kurulması gerekir, spekülâtorlerle değil! Spekülâtorlerle yapılan bu iş kapalıdır. Emek Sineması'nı yapan adam "Ben burayı ne yapacağım? Kültür kuruluşlarına nasıl açacağım?" diye düşünmez. Onun derdi "Ben nasıl para kazanacağım?"dir. Müteahhiti de suçlamazsınız ki, sen müteahhitlik yapıyorsun diye müteahhit suçlanır mı? Burada müteahhitin bir suçu yok.

Sadece düzenleme suçu var. Mütahhit tabii ki kâr amaçlı bakacak, bundan dolayı ona kızamayız. Şimdi kalkmış Emek Sineması'nı alışveriş merkezi yapacak. Yapar tabii, para kazanmak istiyor. Önemli olan kamusal müdahale nasıl olacak. Kamu bu kararları verirken niye gidip mütahhite bırakıyor?

Hâlbuki sen kültür kurumları ile beraber buranın kente nasıl hizmet vereceğine dair oturup konuşacaksın, ardından karar vereceksin, yarışmacı bir yöntemle burayı nasıl işleteceğinin yolunu bulacaksın, en son aşamada eğer binaya sıva yaptırıcaksan mütahhite vereceksin. Ondan sonrası kapalı bir süreçtir. Kim daha ucuza yapacak vs. O zaman bu piyasa aktörleri kamusal süreçlerde devreye girebilir. Yoksa en başta ben Emek Sineması'nı mütahhite vereyim süreci o kontrol etsin, ya da Tarla başı'nda bir anlaşma yapılsın gibi söylemler ortaya çıkar.

Mesela Tarla başı Projesi'nin bir sunumu yapıldı 5 sene önce. Beyoğlu Belediye Başkanı o zaman çok övünüyordu "Bu benim projem." diye. Bu proje ile çıkan 5376 yasası hakkında bir toplantı yaptı, "Bu benim sayemde çıkan bir yasa." dedi. Ben de basın toplantısına katıldım. "Tarla başı ile başlıyoruz, anlaşma yaptık" dedik. "Neyin anlaşması?" diye sordum ısrarla. "İçeriği nedir?"

diye sorunca, "%40" dedi. "Neyin %40'ı?" dedim? Ne ile ilgili %40? İstihdam ile mi alakalı? Yoksa kadınlarla mı? Ya da binalara bakalım, eskimiş yıpranmış binaların iyileştirilmesi ile alakalı yapılan bir anlaşmanın %40'ı mı yoksa? "Yok" dedi "İnşaatın %40'ı!" Bu anlaşılmaz bir şey. Bu, kamu yöneticisinden duyulabilecek en son laf. Küçük bir mütahhit bunu diyebilir ama kentten söz ediyoruz ve burası Tarla başı. Bu müdahalenin ne olduğuna dair bir şey söylemeden, "Ben anlaşmayı yaptım" diyor.

Ama onun açısından net. "Projeyi biz yapamayız." diyor. O zaman kamuda şöyle bir gelenek olduğunu anlıyorsunuz. "Ben bu hizmeti mütahhitten alırım. STK'larla çalışmak vakit kaybı. Sonradan STK'lar devreye girerler, onlara da bir sunum yaparız. Onlarda bu şekilde haberdar olurlar." Hep öyle değil mi zaten?

"AKM, KÜLTÜR BAŞKENTİ SAYESİNDE YIKILMAKTAN KURTULDU"

Kültür Başkenti'nde de galiba aynı durum ortaya çıktı.

Orada tersten oldu bu durum. Kültür

Başkenti'ne bakarsanız deprem zamanında başlamıştır. Hemşehri hukuku sözleşmesi vardı. Kamu yönetimleri ile bütün belediye başkanlarını içine alacak şeffaflık üzerine bir sözleşme hazırlamıştık. Ali Müfit Görtuna ve AKP imzalamadı. "Seçimi kazanacağız ve size söz veriyorum toplantıları yapacağız." dedi. Seçimleri kazandılar ama deprem oldu. O toplantılar da deprem üzerine oldu. Asıl mesele, konuşulması gereken durum yerel kamu reformuydu. Kültür Başkenti girişimi orada kaldı. 1999'da belediyede bu konu ile anlaşmaya varıldı. Hatta Cemal Reşit Rey'in üst katı STK'lara ayrıldı. STK'lar orada bağımsız toplantılar yapmaya başladılar. Her hafta kamu yöneticilerini davet ediyorlardı. Genel müdürler, büyükelçiler, vali katılıyordu. STK'lar deprem zamanı oluşturdukları hareketlilikle, Fikret Toksöz, Cengiz Aktar, Gürhan Ertür gibi aktörler de katıldı bu işin içine. Bu insanlar gönüllü olarak çalıştı. İKSV gibi kurumlar da dâhil oldu sürece. Başbakanlık da 2005 yılında Türkiye'nin adaylığının önemli olduğunu fark etti.

Hangi açıdan önemli olduğunu fark etti?

Siyasi hareketlerinin güvencesini oluşturuyordu o zamanlar AB. 2007'de de Avrupa Birliği süreci

Fotoğraf: milliyet.com.tr

önemliydi. Parti kapatılması, Türkiye’de darbe olması gibi durumlara karşı AB en büyük destekti. Brüksel’de bile darbe yapıldığı takdirde bir direniş merkezi ortaya çıkarılacaktı. İstanbul’un Brüksel’de kurduğu merkez de bu strateji doğrultusunda ortaya çıkarılmıştı.

Ben sadece 6 ay planın hazır olması için gönüllü çalıştım. Hazırlanan planda hiçbir değişiklik yapılmadan Brüksel’e aynen iletildi. O zamanlar STK’lara böyle bir özgürlük tanınmıştı. Onun içinde bir rehabilitasyon projesi olarak, Sulukule projesi bile vardı. 2006’ta onaylandı ve 2007’de yasa çıktı. İşte 2007’de yasanın çıkmasıyla beraber süreç değişmeye başladı. Ankara müdahale etmeye başladı. Hatta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı’nı ve Kültür Bakanı’nı da dışarı ittiler. Biz muhatabımızın Büyükşehir Başkanı olduğunu zannediyorduk. Ajans doğrudan Başbakan Yardımcısı’na bağlanmış oldu. Birdenbire sanki Kültür Başkenti Ankara olmuş gibi oldu. Orada direnç devam etti. Mesela ben sonuna kadar kaldım. Sadece danışmanlık gibi bir konumda bulunmadım, meselenin özünü bildiğim için onları da başarılı kılacak bir takım arayüzler üzerine çalıştım. Mesela işlevini yitirmiş alanlar. Hasanpaşa gaz fabrikası, AKM, Vorodman Kilisesi, Galata Rum Okulu, Kamondo Anıt Mezarı, Yenikapı Projesi, ki hâlâ devam ediyor. Nasıl olduysa AKM meselesinde Başbakan’ı zorla ikna ettik. Yoksa yıkacaklardı. Kültür Başkenti sayesinde yıkılmaktan kurtuldu.

AKM’yi öncelikle yıkmak istediler. "Yıkılım, ondan sonra dönüşüm dahilinde bir yarışma yapaalım." diyorlardı. Biz de "yıkmak gibi bir süreç de olsa, önce müzakere edeceğiz" dedik, heyetler oluşturduk. Sanatçılar, kültür yöneticileri bu heyetlerde yer aldılar. Sonra da Başbakan zorla da olsa ikna oldu. Hatta yıkmak istedikleri binaya 80 milyon lira para ayırdılar. Türkiye tarihinde bir mucizedir bu. Üstelik yaratıcı sürece hiç müdahale edemediler. Çünkü oradaki insanların

hepsi gönüllü olarak çalıştı. Dolayısıyla bürokrasi, proje işlerini ihale edemedi.

“2010 SÜRECİNDE STK’LARIN DA FARKLI AMAÇLARI OLDU”

İstanbul’da bu 2010 meselesi tam olarak anlaşılmadı. Bir takım insanlar ‘kirlenmemek’ için uzak duruyoruz dediler. Tam tersine, İstanbul’un eline geçmiş tek bir fırsattı bu, bugün yaşadığımız birçok sorunu çözmek üzerine tasarlanmıştı. Sulukule’deki kentsel dönüşüm projelerindeki meseleyi çözmek için. Yeni bir kamusal alan modeli sağlayacak bir şeydi.

Eleştiriler ise genelde proje işlerini bize vermiyorlar şeklinde oldu. Birbirinden farklı üç temel yaklaşım vardı. İlki siyasetçilerin İstanbul’un bu görkemli milli tarihini Avrupalılara tanıtmaya isteği. Bu bakış açısı, politikacıların, anladığım nedenlerle Kültür Başkenti Projesi’ne bakışlarını şekillendiren görüştü. Bizim STK tarafı ise ikiye bölünmüştü. Bir taraf, "Biz devletten ne kadar para koparsak kâr, bizim de zaten desteğe ihtiyacımız var." diyenlerdi. Piyasa aktörleri gibi davranan bir takım, sanatçı, kurum ve projeciler. Bu da tam o ideolojik yaklaşımın istediği bir şeydi zaten. Etliye sütlüye karışmayacaklar, ana planın oluşmasına karışmayacaklar, kamusal faaliyete karışmayacaklar, sadece yararlanacakları bir şey olarak bakacaklardı. Onların eleştiri biçimi de ona göre oldu zaten. "Bize iş vermiyorlar, yolsuzluk yapıyorlar" vs. Düzenleyici olmak yerine, kendilerini dışarıdaki bir özel kuruluş gibi konumlandırıdılar. Üçüncü grup ise kamusal sorumluluk bilinci gibi bir amacı olan STK’lardı.

İstanbul şimdi kamusal alan yönetimi krizi yaşıyor. Kamusal alanlar sadece özelleştiriliyor. Hiçbir üretim stratejisi yok. Küçük üretimi kentin dışına atıyor. Küçük üretim halbuki en yaratıcı üretim alanlarından biridir. Müzeler

ise özel sektöre bırakılıyor. Halk bu hizmetlere erişemez durumda. Bugün belediyenin kültür merkezlerini bile taşeronlar yönetiyor. Kültür merkezleri de bağımsız kurumlar tarafından yönetilmiyor ki.

STK’lar ya eleştiriyor, ya da kendileri iktidarı ele geçirmeye çalışıyorlar. Halbuki STK’lar ortak bir yönetim modeli deneyebilirlerdi. HABİTAT’ta bu yapıldı. Hemşehri Hukuku Sözleşmesi’nde bunu yaptılar. Depremde bu yapıldı. Galata’nın yıkılmasına yönelik olan projede bunu yaptı. Geçmişteki bu tecrübeler 2010’a taşınabilseydi çok daha farklı olurdu her şey. Bu konulara genel olarak baktığımızda STK’lar maalesef sürdürülebilir olmuyor. Mesela, depremde, acil durumda etkili oldular, ama sonraki süreçte yavaş yavaş çekildiler.

Şöyle bir durum var, çıkar beklentisi olmayan insanların katılımı gönüllülük ruhuyla oluyor. Ondan sonra bu acil durumlar bittiğinde, profesyonel sürece geçildiğinde kendi işlerine geri dönüyorlar. Bankacıysa bankacılığa, mimarsa mimarlığa. Yani, Türkiye’deki bağımsız kurumların maalesef profesyonel bir yapısı yok. STK dediğiniz zaman işin içine gönüllülük giriyor. Oysa ki, bu alan bağımsız profesyonelliği içermelidir. Sivil toplum kuruluşları sivil toplum değildir. Sivil toplumun katılımını sağlayan bağımsız kuruluştur. Bir kavram karmaşası vardı. Demokratik kitle kuruluşları politik görüşleri ifade ediyordu. Hayır kuruluşları ise daha çok İslami kanadın elindeydi. Dolayısıyla bu bağımsız kuruluşları tanımlamak için İletişim’in, Ayrıntı Yayınları’nın çıkardığı kitaplarda da sivil alan tartışılıyordu. Biz de bunların ismine Sivil Toplum Kuruluşu dedik. İki zıt kavram aynı kavramın içine girmiş oldu. Temsili kurumlarla temsil dışı kurumları bir arada ifade eden bir kavram oldu bu. Böyle olunca sadece semantik bir problemi değil aynı zamanda politik bir problemi de ifade ediyor.

“GELECEKTE SİVİL TOPLUMUN ROLÜ DAHA ÖNEMLİ”

Son zamanlarda kentsel dönüşüm ile ilgili çok fazla konu var. Ekim ayında başlayan bir süreç var, Haliç'te köprü var, Sulukule'deki durum belli değil. Aynı zamanda yaklaşan yerel seçimler var. Sizin öngörünüz nedir? Yerel seçimlere kadar beklenilecek mi, yoksa süreç işleyecek mi?

Politikacılar yapacakları işin sonuçlarını, etkilerini bilmiyorlar. Kendileri de bunun farkındalar. TOKİ kurultayında da bu ortaya çıktı. Bu yüzden ben yerel seçime kadar bir şey yapmayı göze alabileceklerini zannetmiyorum. Ama bir taraftan da başladıkları ve pek de başarılı olmayan bir süreç var. Sulukule, Tarlabası vs. Onun için seçici davranıp kolay lokmaları yemekle başlayacaklardır. Mesela Fikirtepe'de zaten dönüşüm

ihtiyacı ortada. Müteahhitler de, yatırımcılar da harekete geçmiş vaziyettedir. Halk da bunu istiyor. Çünkü değişecek, zengin olacaklar gibi düşünüyorlar. O yüzden bu model 2013'e kadar sadece başarılı olacağından emin oldukları, gösteri fırsatı yaratacak pilot uygulamalarla başlayacaktır. Kent ölçeğinde başlatacaklarını sanmıyorum. Başarılı olamayacakları alanlara bu dönemde öyle gözü kapalı giremezler. Ondan eminim.

Son olarak gelecek için öngörüleriniz

Ben Sulukule'de de akıllı davranacaklarını zannediyordum. Onun işaretleri de vardı. Belki son cümle olarak onu söyleyebilirim. Sulukule Projesi başka türlü olabilirdi. Burada sadece iktidarı suçlamıyorum. Eğer bu 2010 süreci kullanılsaydı bambaşka sonuçlar elde edilebilirdi. Burada STK'ların da sorumluluğu var. Sadece iktidarı eleştirmek çok yanlış. Yönetim o zaman “karşı taraf” diye algılıyor. Oysa ki diyalogu kaybetmemek lazım. Çünkü siyasetçiler başarısız olmak istemez. Burada eleştiri imkansız istemek şekline dönüşüyor. Sulukule

Projesi'nin başlangıcında alternatif bir proje de yapıldı. Belediye Başkanı, İngilizler'le birlikte, Avrupa Birliği ile farklı projeler geliştirdi. İkona olabilirdi Belediye Başkanı. Ama Avrupa Birliği emperyalist bir güç dediğiniz zaman bir şey yapamıyorsunuz. Ya da biz onunla ilişki kurmayız dediğinizde, diyalog kopuyor. Ya da projenin sadece son aşamasında bir şeyler çıkardıklarında olmuyor. Projenin ana planına da mücadele etmeliler. Süreç daha şekillenirken katılmıllar. Mesela Sulukule Projesi'nin bizim açımızdan başarısız olduğunu düşünüyorum, Fatih Belediye Başkanı açısından değil. Biz istesek çok farklı yapabilirdik bu projeyi, çok daha güzel. Buna önce kendimizin inanmamız lazım. Dışarıdan eleştiri getirince rahatlıyorlar. Metro Köprüsü de pekala bambaşka olabilirdi. Onlar da seçkinlere karşı halkı temsil ettiklerini zann ediyorlardı. Bu kilitlenme, bu içe kapanma durumu kötü, böyle olmayabilirdi. O yüzden ben bizim yapacağımızı, iktidarın yapacağından daha fazla önemsiyorum. 2013 seçimlere giderken teknik unsur gibi görülen bu kent semantiğini dönüştürecek olan tek bir şey var, o da yaratıcı alan. Bunu da iktidardan bekleyemezsiniz.

Şeffaflığı destekliyoruz
We support transparency

"BIÇAK PARASI"NI DUYUNCA KİMSENİN AĞZINI BIÇAK AÇMAZ!

Rüşvetle karşılaştığınızda, kimseleri arayamadığınızda
bizi arayın; haklarınızı öğrenin.
Yolsuzluk ve usulsüzlüğü görmezlikten gelmeyin.

Cep telefonundan aramak için:
(0-212) 219 26 14

www.seffalik.org

Bu proje, AVRUPA BİRLİĞİ tarafından finanse edilmekte ve
ŞEFFAFLIK DERNEĞİ tarafından yürütülmektedir.

SEFFAFLIK
DERNEĞİ

“KAYIT PARASI”

BAZEN
KAYDA
GEÇMEZ!

Rüşvetle karşılaştığınızda, kimseleri arayamadığınızda
bizi arayın; haklarınızı öğrenin.
Yolsuzluk ve usulsüzlüğü görmezlikten gelmeyin.

 Bu proje, AVRUPA BİRLİĞİ tarafından finanse edilmekte ve ŞEFFAFLIK DERNEĞİ tarafından yürütülmektedir.

SEFFAFLIK
DERNEĞİ

Cep telefonundan aramak için:
(0-212) 219 26 14

www.seffalik.org

Tarlabaşı Toplum Merkezi Yöneticisi Ceren Suntekin: “Kenti insandan ayrı düşünemeyiz

Röportaj: Elisa Stoye

Şeffaflık Derneği Gönüllüsü

İstanbul'un kalbinde, her zaman hareketli İstiklal Caddesi'nden sadece birkaç dakika uzakta, Tarlabaşı tüm o fiyakaya olanca zıtlığıyla duruyor. Merkezi konumu nedeniyle en fazla rant getiren gayrimenkullere ev sahipliği yapan Tarlabaşı, 2006 yılında Beyoğlu Belediyesi ve TOKİ tarafından kentsel dönüşüm alanı ilan edildi. 6 yıldan bu yana, mülkiyet hakları gasp edilenlerin açtığı hukuk savaşı eşliğinde proje devam ediyor. Osmanlı döneminden kalma 210 tarihi binaya da ev sahipliği yapan 2000 metre karelik dönüşüm alanında birkaç aydır yıkımlar sürüyor.

Diğer yandan Tarlabaşı'nda 6 yıldır faaliyette olan Tarlabaşı Toplum Merkezi (TTM), “kentsel dönüşüm” kavramına yepyeni anlamlar

yüklüyor. Kenti insandan ayrı düşünemeyiz diyen TTM kadın ve çocuklara sosyal, psikolojik ve eğitsel destek veriyor. Merkezin çalışmalarını, süregiden dönüşüm projesini ve Tarlabaşı'nda yaşayan insanlar üzerindeki etkisini anlamak üzere Sosyal Hizmetler Uzmanı ve Tarlabaşı Toplum Merkezi Sorumlu Yöneticisi Ceren Suntekin ile konuştuk.

Kentsel Dönüşüm

Tarlabaşı'nda kentsel dönüşüm ne zaman başladı?

Bildiğim kadarıyla bu aslında 2004'ten itibaren konuşulan, düşünülen bir şey, ama ilk gündeme

gelişi ve insanların haberdar olması 2007 yılında oldu. Mülk sahipleriyle görüşmeler yapılıyor, belediye bunu tam açığa çıkarmadan mimarlar, mühendisler, çevreciler, sosyologlar gibi belli uzmanlarla paylaşıyor. Ama projeyi çok uzun süre gizli tuttular. Bunun sebebi Fatih Belediyesi'nin Sulukule'de yaşadıklarını tekrar yaşamamak içindi. En sonunda her şeyin olayı oldu bittiye getirmek için olduğunu gördük. Ama dozerlerin girmesi ve yıkımların başlaması Ağustos 2011'de oldu.

Mahalle dönüşüm projesinden nasıl haberdar oldu?

Burada çalışmaya başladığımdan beri herkesin "Tarlabaşı değişecek deniyor" diye bir fikri vardı, çünkü bu uzun yıllardır söylenen bir şeymiş burada. Ama herkesin 'her sene olacak diyorlar ve bir şey olmuyor' gibi bir alışmışlıkları vardı. O yüzden bu kadar ciddi bir yıkım olacağını çok ön görmüyorlardı anladım kadarıyla.

2007'den sonra proje biraz daha ortaya çıkınca,

insanlar değişimin onlar için, onlarla birlikte yapılacağını düşünerek "Tarlabaşı değişecek, güzelleşecek diyorlar, ne güzel çünkü biz de hırsızlardan şikayetçiyiz, çevrenin kötü olmasından biz de şikayetçiyiz, biz de değişmesini istiyoruz" dediler. Sonra anladılar ki durum böyle değil.

2011'de, geçen yazla beraber Tarlabaşı Mülk Sahipleri Derneği, belediye ile bir alış veriş girdiler. İlk başta onların da aslında bunun olmaması için çaba sarf edecek bir oluşum olduğunu sanıyorduk. Ama sonraki çalışmalarından anladık ki onların asıl derdi kendi mülkleri için ne kadar pay alabilecekleriydi. Zaten devletten alabildiklerini aldıktan sonra burayla ilgili mücadele etmeyi bıraktılar. Dönüşüm yapılacak alanda çok az ev sahibi var, yüzde 70'i kiracılarından oluşuyor.

Tarlabaşı öyle bir yer ki, insanlar birazcık durumlarını düzeltebilirlerse başka bir yere taşıyorlar. Herkes burada çocuk yetiştirmenin çok zor olduğunu farkında, çünkü burada hiç

oyun alanı yok. Sık binaların olduğu yeşilliğin olmadığı bir yer. Bu dönüşüm ile beraber durum biraz daha hızlandı. Biraz iyi durumda olanlar, Okmeydanı, Kurtuluş, Dolapdere, Zeytinburnu gibi semtlere taşındılar. Ama durumu çok iyi olmayanlar, dönüşümün kapsadığı bölgenin hemen bir sokak ötesindeki yere taşındı.

Belediye ile anlaşılan mülk sahiplerinin evlerinde oturan kiracılar ne oldu?

Kiracıların hepsi bir sabah işten döndüklerinde eşyalarını dışarıda buldu. Ya da yaka paça dövülerek, dışarı atılarak evlerinden çıkarıldılar.

Evlerin yıkımına ne zaman başlandı ve bu işlem nasıl yapıldı/yapılacak?

Evlerin yıkımları 2011 ağustos ayında başladı. O zamandan beri küçük küçük yıkımlar sürüyor. Şu an bu bölge hayalet şehir gibi, bütün binalar boşaltılmış durumda.

Burada oturanların ekonomik, sosyal ve kültürel profilinden biraz bahsedebilir misiniz?

Tarlabaşı'nın tarihine bakmak gerekiyor. Tarlabaşı, Osmanlı zamanında Romanların yerleştirildiği yerlerden birisi olmuş. Tophane, Sulukule gibi buraya da Romanlar yerleştirilmiş o zaman. O yüzden eski sahiplerinden bir tanesi Romanlar. Onun dışında ataşelikler, Büyükelçilikler daha Ankara'ya taşınmadan önce buradayken, orada çalışan insanlar, büyükelçiliklerde çalışan yabancılar da Tarlabaşı'nda oturuyorlarmış. O yüzden yabancıların da fazla olduğu bir yer. Ama daha sonra mübadele ve 1950 olayları gibi durumlardan ötürü insanların bir kısmı ayrılmış, bir kısmı burada kalmaya devam etmiş. Gayrimüslimlerin çok fazla olduğu bir bölge. Suryanilerin, Rumların, Hıristiyanların, Yahudilerin olduğu bir bölge.

Onun dışında 1950ler den sonra kırdan kente göç dalgasıyla Türkiye'nin Trakya, İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu, Akdeniz gibi her bölgesinden insanlar buraya göç etmişler. Eskiden beri burada yaşayanlar var ama son olarak 1990'dan sonra zorunlu göçle, terörden kaçarak buraya gelen insanlar da var. O yüzden çok farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir yer. Transit göçle gelenler var. Irak ve Afrika'dan

illegal olarak gelip, burada kalan insanlar da var. Hem yabancıların hem de Türkiye'den farklı grupların birarada yaşadığı çok renkli bir yer. Bütün insanların ortak özelliği çok yoksul olmaları.

Tarlabaşı Toplum Merkezi

Tarlabaşı Toplum Merkezi nedir, neden Tarlabaşı'nda böyle bir yapıya ihtiyaç duyuldu? Neler yapıyorsunuz?

Biz bu dönüşüm hikayesinden çok ayrı bir yerdeyiz. Dönüşüm olacak biz burada kurulum gibi bir durum söz konusu olmadı.

Aslında bizim yaptığımız bence gerçek kentsel dönüşüme katkısı olacak bir şey, çünkü kenti insanların ayrı düşünemeyiz. İnsanların kentle, göç travmasıyla baş edebilmeleri sağlamak, daha fazla eğitim olanağı bulabilmelerini ya da temel haklarını daha iyi bilmelerini sağlamak gerekir. Biz de böyle bir arabuluculuk yapıyoruz. O yüzden hizmetimizi sosyal, psikolojik ve eğitsel destek olarak sınırlandırıyoruz.

Tarlabaşı Toplum Merkezi

Tarlabaşı Toplum Merkezi, 2006 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezinin bir Avrupa Birliği projesi olarak açıldı. Sosyal ve psikolojik destek sağlamak amacı ile yürütülen bir toplum merkezidir. Göç merkezinde yer alması, çok kültürlü bir alan olması ve bölgede kalanların yoksulluk paydası altında toplanıyor olmaları nedenleriyle, Tarlabaşı'nda böyle bir merkez açıldı. Şu ana kadar 5.000'in üzerinde kadın, çocuk ve gence hizmet götürdü.

Burada çalışmaya başladığımızda ailelerin çocukları ile ilgili ihtiyaçları olduğunu, çocuklar için güvenli alanlar olmadığını görünce biz de çalışmalarımızı çocuklar üzerine yoğunlaştırmaya karar verdik. Bunun için müzik atölyelerimiz var. Koro, ritim, orkestra, klasik gitar gibi enstrümanları öğretiyoruz. Ayrıca yaratıcı drama, tiyatro ve alternatif sanat atölyemiz var. Parlayan Çocuklar diye bir çocuk kulübümüz var. İki ayda bir "Parlayan Çocuklar" adında bir dergi çıkarıyoruz. Bu dergi çocuk hakları çerçevesinde çocukların, anayasadan, ülkeden, mahallelerinden, okullarından,

öğretmenlerinden ve anne babalarından talepleri, hayalleri, hikayeleri üzerine bir dergi. İçeriğin tamamını çocuklar hazırlıyor. Bunların dışında bir de 3-4-5-6 yaşını kapsayan anasınıfımız var.

Bunlar dışında AÇEV ile birlikte yürüttüğümüz kadınlar için okuma yazma destek kursumuz var. Türkiye Aile Planlama Vakfı ile birlikte de kadın sağlığı eğitimlerimiz var. Yetişkinler için İngilizce kursu, ahşap boyama takı tasarımı, dikiş modelleme, kırk yama, yoga gibi çalışmalarımız var. Çocuklarla yoga yapıyoruz. Bir de yeni olarak şehir bahçeciliğine başladık. Terasımızı çocuklar için güvenli hale getirdik. Şimdi orada ziraatçı bir arkadaşımızla domates yetiştiriyoruz, sebze yetiştiriyoruz. Tabii bunu geri dönüşüm mantığı ile yapıyorlar. Kullandıkları malzemeleri ona göre seçiyorlar. Bizi çok heyecanlandıran bir atölyemiz bu.

Çocukların hepsi bu bölgede yaşayan çocuklar mı? Siz onlara ulaşmak için ekstra bir çaba sarf ediyor musunuz?

Artık yapmıyoruz ama ilk başladığımızda bunun için de çabalyorduk. Zaten burada var olabilmek güven ile çok ilgili bir şey. O yüzden biz

kendimizi komşu gibi hissediyoruz onların da bizi komşu olarak görmesini istiyoruz, böyle hissetmemizi de sağladılar. İlk başladığımızda sokak sokak gezdik, muhtarlarla görüştük, okuldaki öğretmenler, müdürler, rehberlik çalışanları ile görüştük. Sağlık çalışanları ile görüştük, cami ve kiliselerdeki insanlarla görüştük, esnaf ile görüştük, yani çevrede her yere girdik, sokaklarda insanlara durumu anlattık. Çağrıda bulunduk. Ama burası açılır açılmaz çocukların hemen dikkatini çekti zaten. Her gelen çocuk 18 yaş altında olduğu için, anne ve babalarının mutlaka izni olmaları gerektiği, onlarla da tanışmamızın iyi olacağını söyleyince bu böyle hızlıca oturdu. Çocuklar Merkez için "gel oğlum orası çok güzel ama anneni de getirmen lazım" diyorlardı.

Böylece çocuklarla birlikte annelerini de çekmiş oluyorsunuz.

Evet. Yani zaten bir şey yapılacaksa, onun aile ile birlikte yapılması gerekiyor. Okul sonrası çocuklar etüt derslerinde, ödevlerini yapmak için buraya geliyor. Başka hiç bir yerde görmemişsinizdir, okuldan sonra çantası ile koştura koştura ödev yapmaya gelen çocukları. Bu durum öğrencinin burada başarısını yükseltmesi için öğretmenlerin de "böyle bir

merkez var sende git kayıt ol" diyerek yaygınlaştırılmasını da sağladı. Zaten okullarla, muhtarlarla, çevre ile ilişkimizi hiç koparmadık. Çok yer var böyle çalışan ama bina dışına çıkmazlar. Tarlabası'nda çalışıyoruz ve Tarlabasılılar için çalışıyoruz. Caddenin öteki tarafında bir binamız olsa gayet mantıksız olur. Her şey burada olmalıydı. Ama onlar da bunu fark ediyorlar. Buradaki iletişim çok önemli. Bu yüzden o güveni sağlamış olduk.

Şimdi çocuklar ile geziler yapıyoruz. Her sene mutlaka iki tane sahne gösterileri oluyor. Tiyatro oyunlarını sergiliyorlar, sanat atölyesinin eserlerini sergiliyoruz. Müzik atölyesinin konserleri veriliyor. Böyle bir gelenek oldu. Bütün Tarlabasılılar bunu biliyor, takip ediyor ve konser alanlarına geliyor. Üniversiteler ile çalışıyoruz. Çünkü çoğu gönüllümüz üniversite öğrencisi. O anlamda akademisyenler ve eğitim bölümleri ile de iyi iletişim halindeyiz. Onlarla da çeşitli projeler yapıyoruz. Sadece Tarlabası ile ilgili bir yarar sağlamak değil, hem akademisyenler, hem de üniversite öğrencileri için de yarar sağlamak istiyoruz. Öğrendikleri teorik bilginin, uygulamada nasıl olduğunu görmüş oluyorlar. Sosyal sorumluluk derslerini burada yapıyor çoğu okul. Yani o anlamda da çok yararlı olan bir yer burası. Bir de Erasmus ile gelen yabancılar bizi çok iyi biliyorlar. Her sene neredeyse yüze yakın yabancı grup geliyor. Avrupa'nın her bölgesinden, Amerika'dan sosyal hizmet uzmanları, akademisyenler, sosyal çalışmacılar geliyorlar.

Biz buradan geçmeye bile korkar hale gelmiştik halbuki.

Evet, o korku durumu o kadar kötü ve yapay bir durum ki, Tarlabası diyince ürkmek sokağa girememek... Ben kendimi İstiklal Caddesi'nden daha güvenli hissediyordum burada. Geçen gün bir film çektik, hiç bir hazırlık yapamamıştık, kamera elimde onlara bu merkezin onlar için neden önemli olduğunu sordum. Bir de Tarlabası'nı anlatır mısınız bilmeyenler için dedim. Dediler ki, Tarlabası o kadar güzel bir yer ki, bütün insanlar birbirleriyle yardımlaşır, komşuluk vardır, sıkıntılarında birbirinde destek olurlar. Çocukların kafasında bu var zaten. Herkesin kafasında bu var ama medya olsun başka çalışmalar olsun hep umutsuzlukla yaklaşmaya çalışıyorlar buraya. Gerçekte böyle bir şey yok. Hep burayı suçla anmak istiyorlar ya da çatışmalarla anmak istiyorlar. Ama başka bir yerde yaşananlardan daha fazlası yaşanmıyor burada da.

Öğrenilmiş Çaresizlik

Dönüşüm projesi Tarlabası'nda insanlar ve çocuklar üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

Dönüşüm denen şey onlar için hoş bir durum hala. Çünkü yenilemek, güzelleştirmek fikri çok güzel ama yıkım deyince, bu kadar evsiz insan ne yapacak? Biz buradan geçimizi sağlıyoruz diyorlar. Bu insanların nasıl geçimini sağlayacağı büyük bir problem. Çocuklar arkadaşlarından ayrılıyorlar, başka bir yere taşınmak zorunda kalıyorlar. Ben örgütlenmeme halini de ona yoruyorum. O kadar alıştılar ki, artık itilmeye, yok sayılmaya o yüzden de öğrenilmiş bir çaresizliği var herkesin. Yine bize git dediler, yine gidiyoruz şeklinde. Bir yerlere başlarının çarelerin bakmaya gidiyorlar. Zaten şu an öyle bir hal aldı ki, Türkiye'nin her yerinde eğer sosyo-ekonomik olarak iyi bir düzeyde değilsen şehirde yaşamaya ya da insanca yaşamaya hakkın yok gibi bir durumdayız.

Aslında farklı siyasi görüşlerden, ekonomik katmanlardan gelen bu insanlar burada birlikte yaşayabiliyorlar.

Bana öyle geliyor. Hepsinin sıkıntısı aynı. Ne kadar farklılıkları da olsa, yerlerinden ediliyorlar. Ama birbiriyle ilişkilerinde, hepsi aynı binada yaşayan Romanlar, Kürtler, Afrikalılar, transseksüeller birlikteler.

Öyle bir şey ki böyle bölgelerde, farklı şehirlerde, kırdaki köyde yoksulluğu yaşamakla, yerinden edilerek, yalnızlaştırılarak, yabancı, bilmediğin yerde yoksulluk yaşamak arasında dağlar kadar fark var. O yüzden Tarlabası'ndaki insanlar çok daha kötü durumdadır. O kadar fazla unsurla mücadele etmek zorundadır ki insan şaşırıyor. Bir yandan çocuk yetiştiriyor, bir yandan okuma yazma ile problem yaşıyorlar. Hastaneye nasıl gidecekler? Otobüse nasıl binecekler? Kocaman evlerde yaşamışlar, büyük büyük tarlaları varmış vaktinde. Şimdi ise 30 metrekare evlerde bazen 2 aile birlikte yaşıyorlar. Bu gerçekten zor bir yaşantı. Buna rağmen ayakta kalmaya, para kazanmaya çalışıyorlar. Yine de çocuğunun sınıf öğretmeni değişti diye üzülüyor kadın, eve nasıl ekmek götüreceğinden öte. Bütün anneler çocuğum iyi eğitim alsın, iyi bir şekilde büyüsün ister. Gayet insanca istekleri var.

“Sponsor Arıyoruz”

Tarlabaşı Toplum Merkezi'nin geleceğine yönelik bazı sıkıntılarınız olduğunu biliyoruz.

Maddi durumumuzla ilgili sıkıntılarımız var. Çünkü şu anki kaynağımızla sadece Aralık ayına kadar idare edebileceğiz.

Binaya kira ödüyorsunuz değil mi?

Evet evet. Mesela binamızın ilk bir buçuk sene boyunca kirasını Beyoğlu Belediyesi ödüyordu. Çünkü Avrupa Birliği projesi kapsamında böyle bir sorumlulukları vardı. Ama proje bitince onlar da desteğini çekti. Oysa biz çok isteriz bizi desteklesin ama Beyoğlu Belediyesi ile böyle ortak bir çalışmayı istesek de yürütemiyoruz.

Neden?

Biz çalışmalarımızdan onları haberdar ediyoruz, çağırıyoruz. Ama bizim de şöyle bir çekincemiz var; biz burayı politik ideolojilerden o kadar çok ayrı tutmaya çalıştık ki, bize destek olacak ya da kaynak sağlayacak hiçbir kurumun çalışmaları bu kanallar ile yürümemesi gerekiyor. En önemsedığımız konu bu. Şimdi ana sponsor arıyoruz ama çalışma prensiplerimiz konusunda uyuşacağımız bir kurum arıyoruz. Sadece kiramızı karşılayacak bir kurum bulsak rahatlayacağız. Hiçbir şey yapmasak bile 5 katlı bir bina, bir sürü çalışma, her birinin eğitmenleri, atölye gelirleri, malzemeleri, aylık masraflar ve elektrik, su ısınma vs gibi gerçekten çok yüksek

masrafları oluyor. Bütün çalışmalarımızla, giderlerimizle, aylık ihtiyacımız 36.000 TL. Ama şöyle düşündük, her atölyenin masrafını yurtdışından projeler yaparak karşılayabiliriz. Ama temel giderler için 20-25.000 TL bir kaynak bulmamız gerekiyor. Bu masrafları karşılayacak, hiç değilse kira desteği sağlayacak bir yer bulabileceğimiz çağrısını da yapmış olayım buradan.

Tarlabaşı için nasıl bir gelecek düşünüyorsunuz? İnsanlar ne düşünüyorlar?

Gündelik sıkıntıları çok fazla bu insanların, o günü nasıl atlatacakları, nasıl eve ekmek getirecekleri gibi. O yüzden o kadar uzun vadeli bir şey düşündüklerini sanmıyorum. Ama daha fazla emlakçıların hayalleri varsa vardır. Bir de caddenin öteki tarafındakilerin. Bazıları gerçekten de bunun iyi bir şey olacağını düşünüyor. Bu konuda bilgi sahibi olmasını beklediğin insanlar bile “Aaa çevre düzeni, temizliği iyi bir şey olacak” diyor. İnsanlar için insanca bir yaşamın hayalini hepimiz kuruyoruz ama bunun nasıl yapıldığı ile ilgili bir sorun var.

Tarlabaşılılar buradan gitmek istemiyorlar. Burada insan gibi yaşamak istiyorlar, herkesin istediği gibi. Mesela çocuklarla bir çalışma yapmıştık. Onlara göre binalar yıkılıyor, bazıları gerçekten de depreme dayanıklı değil, insanlar orada zor yaşıyorlar ama onların yerine ağaç dikilsin, park yapılsın diyorlar. En mantıklısı o zaten. Burası bir şeye dönüşecekse yeşil alanların, yürüyüş alanlarının olduğu, nefes alacak bir yere dönüşsün.

Yolsuzlukla Mücadele'ye adanmış bir hayat: Jeremy Pope

Yazan: Gökhan Er

Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü
Öğrencisi, Şeffaflık Derneği Gönüllüsü

Uluslararası platformda yolsuzlukla mücadele amacıyla kurulmuş olan Transparency International(TI) ve Integrity Action(TIRI)'in kurucularından Jeremy Pope, geçtiğimiz ay hayata gözlerini yumdu. Ardında ise yolsuzlukla mücadele ve hukuk savaşlarıyla dolu, örnek alınacak bir hayat ve etkileri yıllarca sürececek olan örgütler bıraktı.

Bir insanın hayatını birkaç kelimeyle anlatmak elbette imkansız. Ancak ardında bıraktıkları ya da yaptıklarından bahsederek onun ilham verici hayatını belki biraz olsun gösterebiliriz size. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nü beraber

kurduğu arkadaşı Peter Eigen onun için: "Onu yakalamak imkansızdı. Aynı anda bir yandan makaleler yazarken diğer yandan çalışma gruplarını organize eder, çalışma arkadaşlarıyla araştırmalar yapar, İngiltere sanat okulu öğrencilerine örgüt için logo tasarlamak adına meydan okurdu." diyor.

Jeremy Pope, 1938 yılında Yeni Zelanda'da dünyaya geliyor. Burada geçirdiği öğrenim yıllarından sonra Yeni Zelanda'da özel avukat olarak görev yapıyor, ardından ise İngiltere'de 17 yıl boyunca "Milletler Topluluğu Sekreteri" olarak görev alıyor. Avukatlık alanında edindiği tecrübelerin ardından 1980 yılında Milletler Topluluğu Sekreteri olarak Zimbabve'nin bağımsızlık seçimleri sırasında gözlemci olarak orada bulunuyor. Yine 1986 yılında Milletler Topluluğu Aydın Grubu üyesi olarak Afrika'yı ziyaret ediyor ve Nelson Mandela'nın serbest bırakılmasını destekleyen faaliyetlere katkıda bulunuyor.

1970'lerde karısı Diane ile birlikte Yeni Zelanda gezi rehberlerini hazırlayan Pope, aynı zamanda "Manapouri'yi kurtar" çevreci hareketinde aktif olarak yer aldı. Bu yıllarda bir yandan da "Yeni Zelanda Hukuk Gazetesi" ve "Milletler Topluluğu Hukuk Bülteni"nin editörlük görevini üstlenen Jeremy Pope, Yeni Zelandalıların sivil ve politik hakları için savaştı, parlamenter demokrasiyi güçlendirmek adına çalışmalarında bulundu ve "ilerici ceza reformu"nu geliştirmek için uğraştı.

Edindiği tecrübe ve bilgi birikiminin ardından Pope, yolsuzluğun tanınması ve onunla mücadelede öncü metotlar geliştireceği Transparency International(TI)'in kuruluşunda görev aldı. 1993'te Peter Eigen ile birlikte

kurdukları TI, günümüzde 90 ülkede aktif olarak faaliyet gösteren bir konuma ulaştı. Jeremy Pope'un hazırlanmasına öncülük ettiği "Yolsuzluk Algı Endeksi", yolsuzlukla ilgili en iyi ve en kötü uygulamaların gösterildiği ve ülkelerin yolsuzlukla mücadeledeki durumlarına göre sıralandığı bir rapor. Pope ayrıca örgütün kaynakça kitabı olarak kabul edilen "Ulusal Bütünlük Sistemi Değerlendirmesi" (National Integrity System Assessments) adlı kitabı yayımladı. 1994-98 yılları arasında Kurucu Direktör olarak yer aldığı TI'da, daha sonraları ise Londra merkez ofisinde bilgi yönetiminden sorumlu direktör olarak görev aldı. Jeremy Pope'un ölümünden sonra Uluslar arası Şeffaflık Örgütü Başkanı Haguette Labelle, "Pope, uzun yıllar boyunca Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün bilinç arttırıcı faaliyetleri için çok önemli olan entellektüel gücün geliştirilmesinde öncü rol oynadı. O, Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün bugün üzerinde durduğu birçok ayağı yaratmada etkili oldu" dedi.

Yolsuzlukla mücadele alanında hizmetlerine Dünya Bankası Başkanı Yolsuzluk Karşıtı Danışmanı ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Yolsuzluk Danışmanı olarak devam etti. Peter Eigen, Jeremy Pope'un bu alandaki yetkinliğinden bahsederken "Aktivistler, gazeteciler, hakimler, azametli politikacılar,

hepsi onun etkisi altındaydılar. Hepsi onun çalışmalarından yararlandılar." diyor. Transparency International'ın kuruluşundan 10 yıl sonra 2003'de, bu kez TIRI'nın kuruluşunda görev alıyor. Yeni Zelanda'daki Maori dilini konuşan toplumun korunması için tabuların yıkılması anlamına gelen TIRI (National Integrity to fight against corruption), milletlerin yolsuzlukla mücadele ederken bir bütün olarak harekete geçmeleri gerektiğini, akademisyenlerin, politikacıların, medyanın, özel ve kamu sektörünün birlik olarak mücadelesi olmadan yolsuzluğun önlenemeyeceğini savunan bir örgüt. Bu birliğin sağlanabilmesi için mücadele eden örgüt günümüzde birçok ülkede faaliyetlerine aktif olarak devam etmekte. En son 2007'de "Yeni Zelanda Hak Düzeni"ne uluslar arası ilişkilerde hizmet etmek üzere görevli olarak atanan Jeremy Pope, 2008 yılından vefat ettiği 2012 yılına kadar Yeni Zelanda İnsan Hakları komisyonunda görev aldı.

Jeremy Pope, 74 yaşında hayata gözlerini yumarken ardında yolsuzlukla mücadele ve insan haklarına adanmış bir hayat örneği bırakıyor. Avukatlık mesleğine başladığı ilk günden İnsan Hakları Komisyonu görevlisi olarak gözlerini yumduğu son güne kadar daha iyi olması için çabaladığı dünyada kendisini örnek alabilecek insanlara da umut vaat ediyor.

**Şeffaflığı
Destekliyoruz**

We support transparency

AKUGUR
HUKUK BÜROSU

www.akugurlaw.com

"ÇORBA PARASI" İLE GENELLİKLE ÇORBA İÇİLMEZ!

Rüşvetle karşılaştığınızda, kimseleri arayamadığınızda
bizi arayın; haklarınızı öğrenin.
Yolsuzluk ve usulsüzlüğü görmezlikten gelmeyin.

 Bu proje, AVRUPA BİRLİĞİ tarafından finanse edilmekte ve
ŞEFFAFLIK DERNEĞİ tarafından yürütülmektedir.

ŞEFFAFLIK
DERNEĞİ

Cep telefonundan aramak için:
(0-212) 219 26 14

www.seffalik.org

Şeffaflık Derneği
19 Mayıs Mahallesi
Operatör Raif Bey Sokak
Niyazi Bey Apt No:30 D:5
Şişli, İstanbul

Tel: (0212) 240 52 81
Faks: (0212) 240 52 81

www.seffaflik.org
www.seffafgundem.org
editor@seffaflik.org

ŞEFFAFLIK
DERNEĞİ